Појединн број
1·— динар.

Овај се број даје као
бесплатан прилог
божићњем броју „Илустрованог Листа".

Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 1. **Београд, 7. I. 1922.** **Година I.**

Читаоцима.

У данашње време, када је живот тако скуп, немогуће је добити јевтину и добру забавну књигу, те је уредништво „Илустрованог Листа" решило да сваке суботе издаје „Забавник", у обиму од 32 стране, и продаје га по цени од само једног динара по примерку. „Забавник" ће се, дакле, продавати четири пута јевтиније од књига које данас издају наши издавачи.

„Забавник" ће, као и у овом свом првом броју, — који се изузетно даје као бесплатан прилог божићњем „Илустрованом Листу", — доносити редовно по два или три одабрана занимљива романа, неколико занимљивих приповедака, а биће у њему заступљени и Народно Здравље, Женски Свет и Мода, Књижевности, Умешности, Позоришне, Научни Преглед (доноси се у сваком броју и по један научно-популаран чланак), Шала и Забава, Анегдоте, Мудре Речи, Из Старих Времена и Разне Занимљивости.

„Забавник" ће излазити сваке суботе као потпуно независан забавно-породични лист. У појединачној продаји продаваће се један примерак по цени од једног динара. У претплати: тромесечно 13 динара, а претплата за „Забавник" и „Илустровани Лист" за три месеца — за оба листа заједно — износи само 25 динара.

Надамо се да ћемо са „Забавником" испунити осетну празнину у нашем новинарству за јевтиним забавним породичним листом, и да ће „Забавник" бити радо виђен у свакој кући као наша најјевтиниja занимљива књига.

Други број „Забавника" неће више бити приложен као бесплатан прилог „Илустрованом Листу" и моћи ће се добити код свих повереника и продаваца „Илустрованог Листа" већ у петак, 13. јануара, уочи православне Нове Године.

Претплату за „Забавник", као и за „Илустровани Лист", треба слати нашој администрацији у Београд, Космајска улица, број 22.

Дирљива прича о руској Шарлоти Корде, која се спрема да дигне осветничку руку на Марата руске резолуције, из пера познатог руског писца Лазаревског, несумњиво ће привући општу пажњу читалаца, јер психолошки објашњава прилике у данашњој разривеној Русији.

Шарлота Корде.

Борис Лазаревски.

У једном маленом граду на северном Кавказу заседео се помоћник капетана Захаревич. Ваљда је чекао погодан ветар. Свако јутро, будећи се, мислио је он на три ствари: да су му жена и деца богзна где, да се новци примичу крају и да ни на једном од бродова нема службе за њега. Затим је Захаревич пио чај са доста шећера, јер је имао велику залиху шећера, али са малецним комадићем хлеба; — говорио је старици газдарици која је била Пољкиња: „dzień dobrzy" и, док је она распремала собу, излазио би на високу кршевиту обалу, да се освежи. Време је било готово увек такво, да не знаш је ли подне или шест сати у вече. Округло сунце само би се за три минута појавило иза облака оловне боје, обасјало би оловне таласе, заблистало као велика челична игла на видику и опет зашло. А потом би пала киша. И тако је било целу јесен проклете 1919. године.

Захаревич се није плашио кише и, дигнувши оковратник на своме похабаном капуту, по читав сат би шеткао каменитом стазом.

Када је гледао у пљаве и грозне таласе, помишљао је да су тако пљави и грозни са своје немоћи вали људске масе, који плове са севера на југ Русије и, за пола године, зацело ће и у овом крају бити онако очајно и страшно, као што се догађа на мору када нестане угља и питке воде и у сумануте команде остане још само ракија . . .

И опет би се пришуљала мисао о породици.

Захаревич је, последњих година, ретко пловио, а често боравио на дому и као да је, након десет година брачног живота, увидео да је његова жена Соња одиста необично ваљана мати и као пас одани му пријатељ.

И сада је он шеткао и мислио: „И како сам ја то могао да је изневерим? Њу — красну, паметну, њу која све трпи и све праштa?!

Сада је осећао стид кад би се сетио својих доживљаја по разним туђинским пристаништима, а раније се тога није стидео. Имао је већ четрдесет и шест година, али није осећао близину старости, већ му се само душа смирила и постао је питомије нарави.

Онога дана сунце се уопште није ни помаљало и ситна киша падала је без престанка. Зато се Захаревич раније вратио кући.

Налик на ходничић са једним окном, његова соба била је до половине закрчена кревetом, преко кога су била наређана, у висину, четири душека. Пре су на њима спавали газдаричини синови, али обојицу су уморили бољшевици, а на трећем њен муж, који је умро од ракије. Када је издавала стан, старица је поставила услов да се душеци не скидају са кревета; није имала више кревета, а није хтела да јој се ствари ваљају по поду. Ту је био још један мајушан сточић, некакав орман са огледалом и две столице...

Захаревич узе једину књигу која је још остала у њега, „Пловидбу“, издање 1887. године, скочи на своју високу постељу и приnуди себе да чита давно већ познате му странице.

Врата на соби отварала су се право у двориште и, када се чуло лако куцкање, Захаревич је мислио да је то од ветра. Али се куцање понови.

— Слободно, — одазва се махинално помоћник капетана.

И уђе, али не газдарица, већ једна врло млада женица у мокром плишаном капуту и са црним шеширом. На ногама је имала плитке ципелице сасвим непогодне за гажење по оваком времену. У рукама је женица држала мали смотуљак и један покисао куверат. Захаревич скочи, а она му пружи онај куверат.

— Од пуковника Грушевског... — рече она и, у очекивању, диже своје дугачке трепавице изнад плавих луткастих очију.

— А где је он? упита Захаревич.

— Остао у Курску, ако варош већ није освојена...

Писмо је било оваквог садржаја:

„Голубе, Саша, можда ће те Зојка и наћи, — она ми није права жена, али је више. За сада је уступам теби, — чини са њом што хоћеш, само јој дај крова над главом! Новаца има мало — две хиљаде. Послаћу из Ростова још. Припази да не би пошла од руке до руке! Она не воли да прича, али ти ћеш и сам видети... Једном речи, укотви је по могућности... Она је путовала са мојом батеријом на кари... Ми се још држимо. Не знам чему се надамо. Немогуће ми је да ти даље пишем; опет се спремамо. Зојка ће ти причати. Твој Иван.“

Овај Иван Алексејевич беше велики љубитељ жена, храбар официр, човек чврсте вере, на пићу — јунак, а сем тога прилично добар свирач — од кадроваца — Михајловац.

За последње три године, откако су се растали у Одеси, Захаревич није ништа чуо о пријатељу и није ни сумњао да је овај погинуо. Али се одједном опомену да је прексиноћ видео Грушевскога у сну и помисли: „Дакле зато ми се приснио“, и упита на глас:

— А је ли он одавно у чину пуковника?

— Одавно... већ је био предложен и за генерала, али ето, отпоче повлачење...

— Тако... Па шта ћемо са вама?

— Не знам (она је изговарала — „не снам“).

— И ја не знам. Колико вам је година!

— Деветнаест.

— Биће више?

— Две ноћи нисам ни тренула.

— Тако... Е, па качите се на овај пласт илити кревет, а ја идем да нађем штогод за јело. Ту вам је и умиваоник... Раскомотите се! Ја ћу се вратити кроз два сата, а можда и кроз три.

— Хвала...

Зојка је, испод очију, разгледала собу.

Пре но што је отишао у град, Захаревич је, у пркос киши, пошао на своју хрид и протрчао тамо амо по каменитој стази.

Чуло се оздо како тешко уздише море и рони крупне сузе, ударајући о стење.

И никада пре тога Захаревичу није падало на ум ово поређење, а сада је он ходао и мислио:

„Јест... сасвим, као да плаче... Оплакује нас све, и Русију, и мене, и моју жену, и ону тамо Зојку... А као два пута — два, она ће ми постати љубазница... То опет ја не бих хтео... Е, ваљада тако мора бити...“ У вароши је купио најнужније ствари; затим је, да убије време, дуго седео у избегличкој чајџиници.

Када се враћао, небо изнад мора било је црвено, али није било јасно, баш као да је на видику висело комаће сирова меса, покривено озго огромним прљавим чаршавом.

Зојка је још спавала на она четири душека. Образи су се зајапурили, трепавице као да су постале дуже, а обрвице гаравије. Красни су били и танани, дугуљасти прстићи на чисто опраним рукама. У легену је била сапуњава вода, а убрус се ваљао на поду.

„Хм... аљкуша — то не ваља... ама је права лепотица“ — помисли Захаревич, и срце му немирно закуца. „Да је пробудим, или још не? Причекаћу“... Пазећи да не лупа, он затвори дрвене капке на прозору, запали свећу; поређа хлеб и јело и стави чајник на шпиритусну лампу.

Неколико пута прође по соби, приђе кревету па, неочекивано и за себе самога, пољуби Зојку у чело. Она одмахну, као да гони муву, дубоко уздахну, помаче се, диже главу и седе

— Ах, то сте ви... А ја сам сањала да сам на лађи...

Брзо и вешто је довела у ред хаљину оним неприметним и већ уобичајеним покретима које су стекле жене избеглице, приморане дуго да живе у мушком друштву...

Сели су да се прихвате и да пију чај. Зојка није много јела. Насмејала се и рекла:

— Одвикла сам... Иван Алексејевич је говорио да ће ми код вас бити добро.

— Јест... али ја имам само тај кревет.

— Не мари — ја ћу спавати уза зид... — рече она просто и замишљено.

— Ви сте учили гимназију?

— Та била сам, али сам слабо учила. Из пете су ме истерали.

— Зашто?

— Класна је казала: — „Због лепоте“...

И од тога вечера Зојка и Захаревич почели су живети као муж и жена. Обоје су се паштили да што је могуће више буду пажљиви и предусретљиви једно према другоме. Међу њима не беше ни особите љубави, ни нежности.

Показало се да жена није брбљива, али није била ни богзна каква домаћица, ма да је прегледала и покрпила све рубље. Казивала је да јој је досадно без књига. Прочитала је целу „Пловидбу“, али није ништа разумела. Кадкад је одлазила у град и отуда донросила новине, које је плаћала врло скупо, и пола туцета јаја за педесет рубаља, и у вече је дуго, ћутећи, мутила жуманца с шећером за Захаревича.

Једном он упита Зојку:

— Слушај, зашто ето ја, ожењен човек, живим с тобом и савест ме не гризе?

У место одговора она рече:

— Ни мене не гризе...

— Зашто?

— Не знам...

— Па ипак по неки пут срце није мирно.

— А било би ти мирније да си ме избацио на улицу или у тифусне бараке?

— Наравно, не...

— Па то је оно... Пази како сам ти лепу пену умутила!

Тако су ти они живели, не знајући шта ће их снаћи сутра и више нису говорили о савести. Понекад, лежући у постељу, Захаревич би изустио:

— Ти си најћутљивија од свих жена што сам их ја познавао.

— А је ли то зло или је добро?

— Готово је боље. А када ћутиш, на шта онда мислиш?

— Испричаћу ти други пут.

— А сада?

— Сада ми се спава.

Крајем септембра напољу се опет разведрило и почело је лепо време. Изјутра су ишли заједно у шетњу; само је Зојка више волела да просто седи на кршу, а не да трчкара тамо-амо. И једном се сама распричала друкчије но обично, и баш као да је погодила мисли Захаревича:

— Ти се не бој... нећу се ја прилепити уз тебе за вечита времена... Ја само чекам новце од Ивана Алексејевича. Он ће их свакако послати. Преданула сам, па ћу отпутовати...

— Куда?

— У Савдепију.

— Троцкоме? — нашали се Захаревич.

— Баш њему.

— Зашто?

— А зато да учиним оно што нико од вас мушкараца није до сад учинио:

— Да убијеш?

— Хм...

— Е, то ти неће поћи за руком.

— Видећемо... Ти си и сам рекао да одонда, откако сам се одморила — ја сам се пролепшала, па да си чак и ти постао љубоморан.

— Ти си одиста врло лепа, то ти је као неки дар.

— Ето, тај ћу дар пустити у саобраћај...

У вече, када су легали у постељу, опет су говорили о томе. Гледајући како је Зојка, скоро нага, завијала косу пред спавање, Захаревич рече, као да гозори за себе:

— Дакле ти хоћеш да се разрачунаш са обер-џелатом Русије као Шарлота Корде са Маратом?

— А ко су били та Шарлота и тај Марат? Љубавници?

— Какви љубавници!... Ти као да ниси читала историју француске револуције?

— Нисам.

— Па, испричаћу ти.

Непрестано завијајући коврџе, и не окрећући се од огледала, она је пажљиво саслушала причу о француској јунакињи, која је убила крвожедног Јакобинца. Кад је Захаревич свршио, она се весело огласи:

— Значи да је била јунак, та твоја Шарлота Корде.

— Није она моја... А ти си моја и ја ћу се поносити тобом.

— Наздравље ти... Де, мичи се, и ја хоћу да легнем.

Те ноћи помоћник капетана пољуби Зојку од срца.

А када је, кроз две недеље, стигло педесет хиљада на име Зојкино, Захаревич се зачудио и уплашио: трчкарао је по соби и преклињао је да одложи путовање.

Женица је само ћутала и лагано, одбијајући, климала главом. Од добивеног новца она је купила само јаке чизмице, налик на војничке, а на дан одласка говорила је више но икада.

— Сада ми је јасно да ће се и Харков предати. Дотурићу се донде и тамо ћу остати...

— А ако се сретнеш са Иваном Алексејевићем? — упита Захаревич.

— Глелаћу да се не сретнем.

— Охо!

— Хм — да... Слушај, помози ми да притегнем кајиш. Не умем, и ако сам здрава, — посилни су ме размазили, још никад нисам сама паковала...

— Одмах... Овде је искварена пређица, ја ћу морнарски чвор...

Пошто је причврстио кајиш, Захаревич се усправио и упитао:

— А да ли ти је жао што мене напушташ?

— Онако... Сада хајде, ако хоћеш да ме пратиш.

— Ја ћу само до станице.

— Још боље...

Када се вратио, помоћник капетана потрчао је право на своју хрид и ходао је стазом, тамо-амо, све до мрака.

Није осетио умор...

Кад је легао у постељу, хтео је плакати, али није умео. Запалио је свећу. Спазио је на поду подеран Зојкин летњи шешир без пантљике, подигао га је, пољубио и опет легао да спава... Прев. Р. В.

Борба против дебљине.

Јављају из Сједињених Држава да су тамошње установе за неговање народног здравља позвале све дебеле Американце и Американке, да отпочну борбу противу свога сала. Практични Американци увидели су да је слаба ваљда од дебелих људи. Дебео човек је тром и старя брже но човек нормалне тежине. Често је дебљина наследна, али не доприноси побољшању здравственог стања у наследника. Напослетку, није ни лепо бити претерано угојен.

Амерички уреди за народну хигијену објавили су народу, да лече бесплатно од дебљине. Човек не мора гутати разне пилуле и тејове за мршављење, нити путовати у разне Маријенбаде, већ треба да дође у те и те дворане тих америчких друштава.

Дошли су многи, али нису сви примљени. Многи су и утекли, кад су видели какво је „лечење од дебљине“; јер дворане у које су их позвали биле су гимнастичке вежбаонице са најмодернијим справама за телесно вежбање. Једно одељење примало је младе девојке, али само оне које су имале преко сто кила. За час је одабрано педесет таквих „тешких батерија“. Оне су се одмах дале на посао и почеле вредно гимнастизирати.

Првога дана брзо су прекинуле превртање и дизање терета, али су се навикле за неколико дана и „школе за мршављење“ стичу све већи број чланова, а особито чланица. Американци, очевидно, примају паметне новине, и ако је стара ствар да је најбољи лек противу угојености кретање и физички рад.

Или све то, другим речима и, у неколико, за наше прилике:

1° Рецепт за господина супруга: истестериши и нацепај довољно дрва и донеси их, на сопственој грбачи, са доста угља, милој жениици, у кухињу. Уз то, ако си много угојен, навуци јој и доста воде а, у толико боље по твоје здравље ако имаш бунар седамнаест метара дубок.

2° Рецепт за госпођу супругу: вратите се, милостива, старим, добрим навикама своје старамајке и проведите који сат за наћвама, па ће вам и хлеб боље пријати. Ако пак исувише добро изгледате, немојте дозволити да вас слушкиња на пијаци покрада, већ понесите корпу сами, редовно и сваки дан.

3° Рецепт за госпођицу ћерку: ручице нису створене само за ноте, већ и за зембил, не само за лаки сунцобран, већ и за тешку оклагију и трску за тресење ћилимова. На тај начин лепа боја лишца и витки стас неће тату стати баш ништа, а и мами ће остати већи буџет за козметичке и мануфактурно-галантеријске потребе, јер она „у годинама“, и поред свих гимнастика, ипак не може без њих.

Биоскоп и вид.

Често се чују напади на кинематографе већ и због тога што се верује да оно трепереље квари очњи вид. Међутим, читамо да је један чувени офталмолог, др. Херберт Арлон, француски специјалиста за болести очију, недавно доказивао како она немирна светлост са биоскопског платна чак појачава и крепи вид. Ево, шта вели др. Арлон (Harlon).

У кинематографу гледалац се налази на раздаљини од 4—100 метара од платна, на коме се појављују слике. На овоме размаку, сажижна тачка (жижа) ока мења се врло мало, па чак и кад филм јако трепери. То трепереље навикава мрежицу да се прилагођава променама и да их лакше подноси, те јој тако одржава гипкост. Запажено је да су деца и млади људи чак изоштрили очни вид честим похађањем кина. Када изиђу из мрачне биоскопске собе, они боље разликују боје, лакше разазнају предмете и памте им облик и обим боље но пре. Француски лекар износи ова тврђења на основу честих огледа и посматрања, особито по школама, у којима је кино уведен као допуна настави.

О биоскопима.

Има много људи који никад не одлазе у биоскопе. Сматрају да тамо нема шта да виде што би било интересантно, поучно или, рецимо, уметничко. Може бити да велики број од тих људи има извесно право да потцењује кинематографију, јер су, може бити, некад ревносно ишли у биоскопе, па су се временом разочарали. Увек су видели једне те исте филмове, или глупе, или врло неспретно и конвенционално режиране, тако да се већ у почетку зна како ће се комад свршити.

Данас би се могло приметити само једно, — да филмови, у последње време, нису оно исто што су некад били. Кинематографиіа је већ сада на ступњу уметности и пред њом постоји даље неоспорно развиће.

У најскоријем времену ми ћемо гледати у Београду и, можда по провинцијама, савршене драме, хуманог карактера, инсцениране највише да заведу око, филмове рађене у Америци, Шведској, у Италији или Русији.

Филмови ће исто такоући у наставу. Општа историја, природна историја постања и разне експериментације научног карактера, најлакше ће бити предаване уз сарадњу биоскопа. Примећено је да огроман део човечанства најлакше памти слике и када једном види на платну ствари, које су му до сада биле само апстракције, колико ће тек онда душевно богатство бити веће!

Како ће тек онда људи осећати себе, почети се бавити собом, занимати се својом прошлошћу и својом будућношћу, једном речју, почети философирати и остваривати Сократов идеал!

Да, то мора бити у најскоријем времену, јер су филмови необичне вредности већ почели да се јављају. За кратко време, може се рећи за последњих десет година, у филмској индустрији учињен је огроман напредак. Пронађена је једна нова техника, специфична за филмове, чиме се филмови нарочито одликују од драма и комедија, које виђамо по позориштима. Неколико талентованих режисера створили су једну нарочиту могућност да на платну изразе оне моменте људског живота и ону страну људске природе, које нису могуће да нађу израз у позоришној уметности, ни у музици, ни у сликарству, ни ма где, него само ту.

На сваки начин, кинематографија напредује. Можда има свега 25 година, од како је Лимијер (главни проналазач) први пут на платну приказао неколико слика, у једној кафани на париским булеварима. Од тога времена, кинематографија је себи прокрчила пут. Узела је огромне размере делања. Њој су стављени у службу милиони људи и хиљаде милиона динара капитала. У Америци нарочито. Ни у једној уметности не познаје се тако невероватно брзи напредак.

А што је најважније, она је за то време постала уметност. Ув.

Са официрских трка у Француској.

Када обичан џокеј добије трку, сасвим је природна ствар да за то има да прими награду у готову, јер се то сматра и право и поштено. Али када официр са својим коњем добије трку, у Европи се сматра испод достојанства да му се, као обичноме џокеју, нуди новац који он, у осталоме, не би смео ни примити. Официр — победник на трци — добија скупоцени пехар, веће или мање вредности, само...

Јест, официр односи пехар и оно „само“... А то „само“ значи — замислите само то изигравање — да дотични победник, обично иза оних стопа, одлази јувелиру који је израдио пехар и уступа му га са 10% попуста од вредности којом је друштво платило пехар. У пракси се, најзад, добило то да неколико пехара стално стоје у јувелирским излозима, које јувелир пред трку продаје приређивачима, да бих их, одмах после трке, откупио од победника са 10% одбитка и продао оним истим приређивачима за идуће трке, са 10% добитка.

Замислите само докле је ишла извесност једног париског јувелира, да се ток ствари неће променити! Човек је, да би једном за свагда избио из седла остале конкуренте — јувелире, израдио наградне пехаре у „вредности од 10.000 франака“ такве, да су стварно вредели на неких 25.000 франака. „Свеједно“ — мислио је човек — „победник ће га и онако понудити мени за уобичајених 9000!“

Ишло је то тако неколико трка, да не може бити боље, — док се и над попом није нашао попа. Јер, чим се свршила официрска трка, приђе победнику један агенат и понуди му за пехар 15.000 франака. Све ми се чини да не морате много ни замишљати да је официр сместа пристао, па кад му је јувелир пришао и пружио, као и обично, вредност пехара од 10.000 фр. уз 10% одбитка, за мало га капља није ударила, када му је победник, смешкајући се, рекао:

— Хвала вам на предусретљивости, драги мој, лепа вам хвала, али ја ћу овом приликом пехар заиста задржати за успомену...

Овој роман из живота предратног руског друштва, у коме је дубоко и дирљиво описана, с једне стране чиста љубав а с друге разорна моћ ниске страсти, најбоље илуструје узроке пропасти и слома руске интелигенције и њеног друштва, које данас испаштa грехове лакомислених отаца.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

I.

Сусрет.

— Ах, Боже, изгубила сам новац!

Овај узвик наведе Владимира Павловића Лавренћева, да се осврне баш кад је у Царскоме Селу прилазио каси, да узме карту за Петроград.

Танана, малена црнка граорастих очију, осврtала се унаоколо као изгубљена, не знајући шта ће.

Лавренћев се поклони, неодлучан, и промрмља:

— Допуштате ли да вам помогнем? Коју класу? Другу?

Она га промери, испитивачки.

— Да, молим, другу.

И чим јој он даде карту, она изиђе на перон, спустивши густ вео на лице.

Он је радознало гледао за њом. Витка, отмена, скромно одевена, у загаситоме костиму. Очевидно, не богата. Све је на њој просто и не боде очи.

При овако монотономе начину живота, сусрет са лепушкастом незнанком био је за њега важан догађај. Са брилијантима, перјем, у свили, она би му изгледала неприступачном и несимпатичном, а овако гледаше на њу као на малу, скромну девојку, вероватно трудбеника као и он сам што је и, охрабрен њеним осмехом, смело седе у исти купе и заподену разговор, као познаник:

— Воз је у закашњењу... Имате ли много од станице?

— Веома, — отеже она неодређено.

— А трамвајa су сада, као за пакост, препуни; празником је тешко добити места...

— Јесте, непријатно...

Она зевну.

— Зацело сте уморни? — љубазно је упита он. — А сутра ваља уранити, на дужност?

Она попрвене једва приметно.

— На дужност?

— Ви, свакако служите? — пожури он... Госпођица?... Или већ удата?

Био је чисто преплашен, и она се насмеја.

— Не, нисам удата... Погодили сте, имам занимање.

Лице јој постаде тужно. На свој начин објасни он себи ту промену. — Тако је тешко вући јарам у празничне дане!

— Ах, та служба, из дана у дан једно те исто!... Недељом се извучем на ваздух, а затим опет шест једноликих, неосетних дана... Не види човек живот! Није то оно што и слободно занимање! Некада сам маштао да постанем писац, кад овамо пишем само пословна трговачка писма, у канцеларији. И тако се затупљујем и умарам, да, вративши се кући, заспим као клада.

— Зар не посећујете чак ни позоришта?

— Никада. Не доспем. Недељом желим да припадам себи, не и гомили: толико волим природу!

— Киша лије, а ви без кабања! — узвикну Лавренћев у очајању; затим опипа новчаник и увери се да је остало нешто ситнине, те предложи: — И не сматрајте то као дрскост с моје стране; дозволите да узмем кола?

— Хтела сам пешице.. Или, можда, да сачекам на станици док престане киша?

— Зашто баш на станици, кад... — и он се збуни, — знате, ја станујем са сестром овде близу... Ако бисте хтели да се огрејете и попијете чај?...

Она се насмеја, спазивши израз његовог лица, које као да је преклињало. Побуда је била тако искрена и проста.

— Ваша сестра?... Да се она не зачуди?...

— Наташа? Та, шта говорите! Она је дивна, а моји су пријатељи за њу...

— Пријатељи! — рече незнанка и прште у смех. — А ни имена ми не знате!...

— Одиста! То је заиста лепа ствар! Не знам ни сам како вам се не представих, а брбљамо већ цео сат!... Ах, опростите, али ми се све чини као да се већ одавно познајемо. Лавренћев, Владимир Иванович.

— А ја, Грићина, Нина Петровна. Па добро, хајдемо вама на чај, нека све буде необично!...

Кад су изишли из вагона, она неприметно за Лавренћева, даде знак ливрејисаноме лакеју да јој не прилази.

За час су се нашли под пљуском и она корачаше са Лавренћевим по барицама, док су се њена кола са вранцима удаљавала од перона царско-селске станице.

До Забалканског угла и Прве Чете било је сасвим близу, али је Нина стигла да искисне; фине ципелице нису биле за кишу, кратак жакет није био довољан да је заштити, пошто ни кишобран није понела. Гонио је на смех непредвиђени положај својом необичношћу: ове баре, улична гурњава и љубазно старање Лавренћева.

— Ето нашег стана! — рече он, отварајући врата својим кључем и улазећи у прве собе десно. — Видите, и самовар је већ на столу, а известио сам већ и газдарицу... Наташа!

Одазвао се није нико.

— Или није код куће, или спава? — промрмља он и, крешући жижице, упути се у другу собу, да се одмах врати. — Замислите, сестра није код куће!...

Он се осмехивао као криван, што је такође нагони на смех. Како је све то код њега испадало просто, искрено!

— Шта да се ради?... Пићемо чај у двоје, — одврати она нешто у шали нешто у збиљи. — Палите лампу!

Петролеумска лампа... Давно, одавно није видела петролеумску лампу... Сменно је и то.

Али, кад се пламен разгорео и она премери собу, — чисту, с простим намештајем, а у главноме, лампа са извијеном фигуром бронзанога медведа, грло јој се стегло. Каква случајност! Иста таква лампа била је и у њених родитеља. Дететом, много је волела тог медведа... Такав је исти био и сто, бео, прост; тешко да и пеciво није било исто...

Скочила је, узбуђена, и затресла главом. Кишне капље се просуше са шешира, са косе, и она умотри као израз плашње на Лавренћевом лицу.

— Ах, извините!... Искварила сам вам чаршав!

— Како! Зар ја о томе сада мислим!... Ви сте тако искисли!

Ех, чудна ми чуда! — Она скиде шешир и продужи одмахивати главом, а њена мокра, кратка коса изнад очију се увијала у коврџице и пресијавала као жива, што ју је чинило необично интересантном.

Кад се Нина већ спремила да пође, дође Лавренћева сестра, Наташа, црномањаста девојка сјајних црних очију. И с њом је било лако разговарати, као са каквом старом познаницом.

— Ви нам морате често долазити, — позивала је Наташа, кад се Нина била дигла да пође.

— Да, да...

Било јој је пријатно и, у исти мах, и жао; чинило јој се, као да се опрашта са нечим чистим и милим, за увек, па још један поглед на лампу са медведом... и у мало не заједа. Морала је да се обрне зиду и тек тада спази велики женски портрет.

— Ко је то?

Наташа се збунила, плашљиво се склонила у страну, са страхом посматрајући брата, али он одговори потпуно искрено:

— То је жена која ми је некада била врло блиска. Умрла је.

— Ви сте је волели? — оте се Нини.

— Био сам у њу заљубљен...

— Па да, значи, волели сте.

— Ах, то још сасвим не мора значити љубав! — узбуди се Лавренћев, — јер љубав и страст су два потпуно разна осећаја. Љубав буди у души само најлепша осећања. Права љубав временом не пролази, већ на против, јача и нарасте у нешто величанствено, што обузима цело биће. Тако је ја замишљам, то јест, ако она уопште постоји. А страсти брзо нестане; страст је низак осећај; она буди у човеку све животињско, гура га на подлости, у преступ. Срећан је онај, код кога прође, а не направи му пустош у души. Бог зна, шта би било од мене да та жена није умрла...

Нина га је посматрала озбиљно, раширених очију, па му пружи обе руке.

— Сада смо пријатељи!

И њему се оте сасвим искрено:

— Ах, како бих ја то желео!

Није допустила да је отпрати. Била је задовољна што се ни једно није сетило да је упита за адресу, и ако су јој дали рубљу за кола. Последњи пут махну им љубазно главом и ишчезе у вратима, лака и грациозна као птичица.

Потом се одвезла, онако разбарушена и покисла, угледноме јавноме раднику Илији Семјоновићу Соврину.

»Биће да има госте!« Позвао ме је да му послужим као украс! — сену јој у глави. — Па нека се наужива, гледајући тај украс — заносну, чаробну, елегантну балерину Нину Тини!...

Не обраћајући пажњу на забезекнутога вратара, она устрча уз широке степенице, застрвене богатим тепихом и украшене зеленилом.

Илија Семјоновић је био сам у своме кабинету, намирисан, глатко избријан, у смокингу, задовољан својом спољашношћу, као и увек.

Он скочи и, у чуду, рашири руке.

— Како то изгледате, Нина!... Одакле долазите? Шта вам се то десило?

— Баш ништа нарочито. Прохтело ми се да идем по киши без кишобрана! Ето... Зар вам се не свиђам? Да вас не вређам својим изгледом? Ти се с таквим гнушањем одмичеш... Јесте, нема на мени брилијаната и раскошног одела, нисам дошла на својим колима... Та шта би ти друго и требало! Друкчија ти се не бих могла свиђати, је ли?... Никоме не би могло пасти на памет ко сам ја — ја, чувена балерина, која те стаје пустих пара! Него могу те ја и ослободити од тако непробитачног трошења новца... Одлучила сам се да напустим позорницу. Додијало ми је! Овако скромна и обична, нисам ти потребна. Теби треба фирма! Дошла сам да се опростимо.

Он није био у стању да схвати њену первозу.

— Нина, престаните! Како је то досадно! У последње време, до душе, ретко смо се виђали, како вам је познато, због мојих послова.

— И то је љубав!—прекиде га она суво.— Пријатно голицање самољубља... и ништа више. Председник разних комисија, старатељ у толико добротворних друштава, члан Думе, покретач напредних идеја, салонски љубимац! Била ти је потребна позоришна дива, као љубазница, да би се могао снисходљиво смешити у својој ложи за време аплауза. Твој став би допуњавало оно: »Ова је моја. Ја сам је купио!« Истина је да страст нагони човека на зло. И ти пружаш један доказ више! Од како на мене трошиш силан новац, спљоскао си капитал неколиких дечјих склоништа, и мориш болесну децу глађу! Лишио си удобности многе и многе необављањем њихових послова на време, чиме их примораваш да ти дају мито. Ти си примао трулу грађу за мостове, без предомишљања играјући се људским животима, који су твојом немарношћу осуђени на пропаст. Та ја презирем све те твоје прљаве послове! И гнушам те се! Отпутоваћу!

— Станите мало! — прекиде је Соврин са својственом му непоколебљивом мирноћом. — Не знам, ко вас је баш данас могао наоштрити противу мене! Постали сте успите врло нервозни. Корите ме, да према вама ништа не осећам, да сте ми потребни само као реклама због мојих финансиских операција! Па и кад би било тако! Али немојте заборавити да сам ја био тај, коме имате да заблагодарите на своме успеху! Преувеличали су га баш моји пријатељи, а по њима и штампа. Цео град се заносио вама!

Ах, та то је мени свеједно! — узвикну Нина бесно. Нека се и претерује о мојим успесима, ја слабо марим! Оставићу све, па ћу отпутовати. Хтела бих друкчије да удесим свој живот. Покушаћу, можда ће ми поћи за руком. И одвећ презирем и себе, и тебе, и уопште све вас!

Она зајеца. Он се осмехну охоло, показујући два реда необично белих зуба, којима је навикао да се хвали.

— Доста је било оваквих сцена, драга моја! Ја вас не задржавам, путујте куд хоћете, разиђимо се, поступајте како хоћете! Само бих желео да све испадне коректно. Из обзира према нашим некалашним добрим односима, молићу вас још за нешто: немојте ми одређи да сутра играте, како сте већ и обећали. Потребно ми је да имате много успеха. За мене је то питање од необичне важности. Гледајте, да се допаднете господину, који ће бити са мном у ложи, да га љубазно предусретнете кад будем дошао с њим после представе иза кулиса, вама у посету. Држим да ми толико можете обећати!

— Па добро, — пристаде она, знајући, да он неће ни за шта на свету одустати од своје молбе. — Још ћу сутра изићи на позорницу, и све ће бити по староме, а за даље не одговарам.

Она му пружи руку. Хтела је да се врати пешице кући, али он позва лакеја:

— Нека се спреме кола за Нину Петровну! — Затим додаде на француском: — Чак ни ноћу не могу допустити да одете таквом.

II.

Прошлост.

Уз буран аплауз довршила је Нина Тини своју игру и, још онако узбуђена и опијена успехом, стојала је у гардероби пред зрцалом, поправљајући шминку, задубљена у мисли.

Сетила се Лавренћева. Како би се он разочарао, да је види сада, овакву, подвучених очију, нарумењених образа, голих груди!

Неко закуца. Она се осврте. Свакако, Соврин са својим познаником.

— Слободно!

Прво се појави Соврин, елегантан као и увек. Био јој је добро познат сваки његов покрет. Презирала га је из дубине душе. Ништа зато, неће више за дуго! Све јаче се утврђивала у намери да остави све и започне нов живот.

Баци равнодушан поглед и на другога посетиоца. Погурен, запуштеног изгледа, старац. Као да га је негде видела!...

Она се загледа у њега, сећајући се.

— Богиње, — поче Соврин декламовати, — допустите, да вам представим новога обожаваоца, Андрејеву Андрејевића Добровољцева.

Нина се поклони и, у часу, нагло корачне у назад. Срце јој се цепало. Соврин је нешто говорио, Добровољцев шушкетао, а она од свега чула само крај.

— Да, Андреј Андрејевић живи као калуђер. Једва сам га наговорио да дође и види балет.

— Долазићу стално од сад, — рече Добровољцев, смешећи се љубазно.

У Нининој глави настала је таква збрка; тако јој је несносно зујало у ушима, да није ни слушала њихов разговор. Пренула се тек онда, када је Соврин, некако нарочито наглашавајући, рекао:

— Дакле, свршена ствар, вечерамо заједно, у троје! Хоћемо ли Кјубу или Ернесту?

— Нећу на вечеру, — узвикну Нина, и тргнувши се, додаде: — Лудо ме боли глава!

— А ја се нећу ни мићи с места док ми одређено не будете казали, кад ћемо се опет видети, — узврати Добровољцев и узе њену руку међу своје.

Овако погурен, и подбуо, он је врло мало потсећао на пређашњег Добровољцева. Успомене њеногa детињства су изазивале слику високог, надувеног, гордог човека, а овај овде био је бедан и ружан. Познала га је у пркос томе.

Усиљавајући се на осмех, она одговори:

— Кад ћемо се видети? Кога год хоћете дана, само не данас. Молим вас за извињење, време је да се пресвлачим. Друга слика тек што није почела!

Добровољцев јој опет стиште руку и опрости се врло љубазно.

Вешти прсти гардеробаркини брзо су јој дрешили стежњак. На то неко закуца и Соврин се појави на прагу.

— Дошао сам само за моменат, — извињавао се он на француском. — Хтео сам да вас умолим, да заборавите наш јучерашњи разговор, или, у крајњем случају, да одложите вашу намеру бар за неко време.

— Коју намеру?

— Да напустите позорницу и да се разиђемо.

Она се није трудила да проникне у смисао његових речи.

— Можеш бити спокојан, пошто више ни сама не желим да одем. Стало ми је да се видим још са овим господином.

Те исте ноћи, у своме стану, балерина Нина Тини дуго је седела поред камина, утонувши у успомене. из своје прошлости.

Излазиле су јој пред очи слике из детињства. Живело се срећним животом. Удобна, лепа кућица уз саму железничку пругу, са много цвећа на прозорима преко целе године.

— То је оквир твоме дивноме лишћу, — шалио се отац са лепотицом, својом женом. — Кад се ти појавиш, сва у цвећу, влаковођа успорава ход. Чак и брзи возови некако нарочито споро пролазе поред наше куће, и сви путници лете прозорима!

Нинина мати би се тада смешила задовољно, а и малена Нина би озбиљно одобравала оцу. И она се не мање од оца поносила мајчином лепотом.

У вече, када би јужна ноћ спустила свој кадивени покривач, палили би велику лампу са медведом, па би се окупили око стола, да читају. Кроз таму се видело како светлуцају варнице са возова, који су јурили кроз ноћ, а у тишини би се разлегао писак локомотиве. То су све били Нинини знанци, које је разликовала и усред ноћи, када би се тргла из сна. Познавала их је и по бројевима, излазећи им с оцем у сретање.

Тако су пролазили дани. Кад и кад би отац маштао о промени, а њој се ни за шта на свету није хтело из те миле кућице. Он је, као каквоме другу, поверавао њој, малој девојчици, да се боји, да се њиховој »лепотици« не досади. Зар се она родила да буде жена једног станичног шефа у маломе месту! Та овде нема никога да јој се диви!

— Па и теби је време, дете моје, да учиш, — додао би отац.

— Ја и учим, — протествовала је Нина. — Ти са мном радиш свакога дана.

— Али то није то што теби треба, — осмехивао се он.

О тим променама би се ретко говорило. Живот се није мењао на тој усамљеној станици, а лепотица Аријадна је и даље гледала из цветног оквира на возове.

Једном приликом се у близини десио судар. Затим су стигле железничке власти да врше извиђај, и мала Нина је с мајком ужурбано спремала чај и закуску. Али важни гости не свратише у њихову удобну кућицу, већ одоше првим влаком у град. Сврatио је само неки остарији господин, који је остао врло дуго, пио много чаја, мрвио хлеб себи у крило и упорно, нетремице гледао »лепотицу маму«, а кад је отац изишао из собе, примакао јој се ближе и нешто шапутао.

Девојчици се овај странац ни мало није допао, али се врло обрадовала, када је ускоро после тога опет дошао, приписујући његов долазак оцу у заслугу, ма да о оцу није ни било говора.

Тако је почело. Затим је важни господин почео долазити све чешће и то обично у време кад отац није бивао код куће.

После... Ето, како се десило:

Једнога дана мати неочекивано покупи неке ствари и рече Нини:

— Вечерас путујемо!

Отац није био код куће. Нина је помислила да ће отићи у суседни град, да се нађу с оцем, па није ни распитивала. Било јој је некако необично. Изишли су на станицу у непрописно време. Девојчица је била у недоумици каквим влаком мисли кретати. Она је добро знала распоред возова.

Тада се баш указа у даљини светли трак брзога воза.

»Штета, што никад не стигнем да разгледам овај занимљиви влак!« — мислила је Нина... На то одјекну кратак писак и влак се неочекивано заустави.

Мати је повуче за руку.

Не, ово није обичан вагон друге класе. Нешто ново, сасвим ново. И кад је она дошла к себи, разумела је, да они путују у другоме правцу. Пред њом је стајао, задовољно се смешкајући њихов угледни гост, Андреј Андрејевић, пружајући јој кутију бомбона.

Велики град. Ужурбаност. Раскошан хотел. Мати и Андреј Андрејевић увек заједно. Она се нико и не сећа. За Нину је узета гувернанта. Мати је ретко код куће, па и тада често плаче; лице јој прима тако необичан, туђински израз, да се Нина боји запиткивања. Девојчица је свесна, да и туга, и радост, веселе, лепе хаљине, скупо воће, њене школске хаљине, — једном речју, све је од Андреја Андрејевића Добровољцева и она га мрзи, али ћути.

Прошло је неколико година. Она дознаје истину од послуге, од околине и често, када сви поспе, плаче, сећајући се прошлости.

— Зашто,... зашто је она то учинила! — прекоревала је у мислима мајку. — Тако смо сретно живели!

Нина је одавно приметила промену у мајчиној спољашњости и њену утученост, још од-

— И то је љубав!—прекиде га она суво.— Пријатно голицање самољубља... и ништа више. Председник разних комисија, старатељ у толико добротворних друштава, члан Думе, покретач напредних идеја, салонски љубимац! Била ти је потребна позоришна дива, као љубазница, да би се могао снисходљиво смешити у својој ложи за време аплауза. Твој став би допуњавало оно: »Ова је моја. Ја сам је купио!« Истина је да страст нагони човека на зло. И ти пружаш један доказ више! Од како на мене трошиш силан новац, спљоскао си капитал неколиких дечјих склоништа, и мориш болесну децу глађу! Лишио си удобности многе и многе необављањем њихових послова на време, чиме их примораваш да ти дају мито. Ти си примао трулу грађу за мостове, без предомишљања играјући се људским животима, који су твојом немарношћу осуђени на пропаст. Та ја презирем све те твоје прљаве послове! И гнушам те се! Отпутоваћу!

— Станите мало! — прекиде је Соврин са својственом му непоколебљивом мирноћом. — Не знам, ко вас је баш данас могао наоштрити противу мене! Постали сте успите врло нервозни. Корите ме, да према вама ништа не осећам, да сте ми потребни само као реклама због мојих финансиских операција! Па и кад би било тако! Али немојте заборавити да сам ја био тај, коме имате да заблагодарите на своме успеху! Преувеличали су га баш моји пријатељи, а по њима и штампа. Цео град се заносио вама!

Ах, та то је мени свеједно! — узвикну Нина бесно. Нека се и претерује о мојим успесима, ја слабо марим! Оставићу све, па ћу отпутовати. Хтела бих друкчије да удесим свој живот. Покушаћу, можда ће ми поћи за руком. И одвећ презирем и себе, и тебе, и уопште све вас!

Она заћута. Он се осмехну охоло, показујући два реда необично белих зуба, којима је навикао да се хвали.

— Доста је било оваквих сцена, драга моја! Ја вас не задржавам, путујте куд хоћете, разиђимо се, поступајте како хоћете! Само бих желео да све испадне коректно. Из обзира према нашим некадањим добрим односима, молићу вас још за нешто: немојте ми одређи да сутра играте, како сте већ и обећали. Потребно ми је да имате много успеха. За мене је то питање од необичне важности. Гледајте, да се допаднете господину, који ће бити са мном у ложи, да га љубазно предусретнете кад будем дошао с њим после представе иза кулиса, вама у посету. Држим да ми толико можете обећати!

— Па добро, — пристаде она, знајући, да он неће ни за шта на свету одустати од своје молбе. — Још ћу сутра изићи на позорницу, и све ће бити по староме, а за даље не одговарам.

Она му пружи руку. Хтела је да се врати пешице кући, али он позва лакеја:

— Нека се спреме кола за Нину Петровну! — Затим додаде на француском: — Чак ни ноћу не могу допустити да одете таквом.

II.

Прошлост.

Уз буран аплауз довршила је Нина Тини своју игру и, још онако узбуђена и опијена успехом, стојала је у гардероби пред зрцалом, поправљајући шминку, задубљена у мисли.

Сетила се Лавренћева. Како би се он разочарао, да је види сада, овакву, подвучених очију, нарумењених образа, голих груди!

Неко закуца. Она се осврте. Свакако, Соврин са својим познаником.

— Слободно!

Прво се појави Соврин, елегантан као и увек. Био јој је добро познат сваки његов покрет. Презирала га је из дубине душе. Ништа зато, неће више за дуго! Све јаче се утврђивала у намери да остави све и започне нов живот.

Баци равнодушан поглед и на другога посетиоца. Погурен, запуштеног изгледа, старац. Као да га је негде видела!...

Она се загледа у њега, сећајући се.

— Богињо, — поче Соврин декламовати, — допустите, да вам представим новога обожаваоца, Андреју Андрејевића Добровољцева.

Нина се поклони и, у часу, нагло коракне у назад. Срце јој се цепало. Соврин је нешто говорио, Добровољцев шушкетао, а она од свега чула само крај.

— Да, Андреј Андрејевић живи као калуђер. Једва сам га наговорио да дође и види балет.

— Долазићу сталио од сад, — рече Добровољцев, смешећи се љубазно.

У Нининој глави настала је таква збрка; тако јој је несносно зујало у ушима, да није ни слушала њихов разговор. Пренула се тек онда, када је Соврин, некако нарочито наглашавајући, рекао:

— Дакле, свршена ствар, вечерамо заједно, у троје! Хоћемо ли Кјубу или Ернесту?

— Нећу на вечеру, — узвикну Нина, и тргнувши се, додаде: — Лудо ме боли глава!

— А ја се нећу ни маћи с места док ми одређено не будете казали, кад ћемо се опет видети, — узврати Добровољцев и узе њену руку међу своје.

Овако погурен, и подбуо, он је врло мало потсећао на пређашњег Добровољцева. Успомене њеногa детињства су изазивале слику високог, надувеног, гордог човека, а овај овде био је бедан и ружан. Познала га је у пркос томе.

Усиљавајући се на осмех, она одговори:

— Кад ћемо се видети? Кога год хоћете дана, само не данас. Молим вас за извињење, време је да се пресвлачим. Друга слика тек што није почела!

Добровољцев јој опет стиште руку и опрости се врло љубазно.

Вешти прсти гардеробаркини брзо су јој дрешили стежњак. На то неко закуца и Соврин се појави на прагу.

— Дошао сам само за моменат, — извињавао се он на француском. — Хтео сам да вас умолим, да заборавите наш јучерашњи разговор, или, у крајњем случају, да одложите вашу намеру бар за неко време.

— Коју намеру?

— Да напустите позорницу и да се разиђемо.

Она се није трудила да проникне у смисао његових речи.

— Можеш бити спокојан, пошто више ни сама не желим да одем. Стало ми је да се видим још са овим господином.

Те исте ноћи, у своме стану, балерина Нина Тини дуго је седела поред камина, утонувши у успомене. из своје прошлости.

Излазиле су јој пред очи слике из детињства. Живело се срећним животом. Удобна, лепа кућица уз саму железничку пругу, са много цвећа на прозорима преко целе године.

— То је оквир твоме дивноме лицу, — пољубио се отац са лепотицом, својом женом. — Кад се ти појавиш, сва у цвећу, влаковођа успорава ход. Чак и бржи возови некако нарочито споро пролазе поред наше куће, и сви путници лете прозорима!

Нинина мати би се тада смешила задовољно, а и малена Нина би озбиљно одобравала ону. И она се не мање од оца поносила мајчином лепотом.

У вече, када би јужна ноћ спустила свој кадивени покривач, палили би велику лампу са медведом, па би се окупили око стола, да читају. Кроз таму се видело како светлуцају варнице са возова, који су јурили кроз ноћ, а у тишини би се разлегао писак локомотиве. То су све били Нинини знанци, које је разликовала и усред ноћи, када би се тргла иза сна. Познавала их је и по бројевима, излазећи им с оцем у сретање.

Тако су пролазили дани. Кад и кад би отац маштао о промени, а њој се ни за шта на свету није хтело из те миле кућице. Он је, као каквоме другу, поверавао њој, малој девојчици, да се боји, да се њиховој »лепотици« не досади. Зар се она родила да буде жена једног станичног шефа у маломе месту! Та овде нема никога да јој се диви!

— Па и теби је време, дете моје, да учиш, — додао би отац.

— Ја и учим, — протествовала је Нина. — Ти са мном радиш свакога дана.

— Али то није то што теби треба, — осмехивао се он.

О тим променама би се ретко говорило. Живот се није мењао на тој усамљеној станици, а лепотица Аријадна је и даље гледала из цветног оквира на возове.

Једном приликом се у близини десио судар. Затим су стигле железничке власти да врше извиђај, и мала Нина је с мајком ужурбано спремала чај и закуску. Али важни гости не свратише у њихову удобну кућицу, већ одоше првим влаком у град. Свратио је само неки остарији господин, који је остао врло дуго, пио много чаја, мрвио хлеб себи у крило и упорно, нетремице гледао »лепотицу маму«, а кад је отац изишао из собе, примакао јој се ближе и нешто шапутао.

Девојчици се овај странац ни мало није допао, али се врло обрадовала, када је ускоро после тога опет дошао, приписујући његов долазак оцу у заслугу, ма да о оцу није ни било говора.

Тако је почело. Затим је важни господин почео долазити све чешће и то обично у време кад отац није бивао код куће.

После... Ето, како се десило:

Једнога дана мати неочекивано покупи неке ствари и рече Нини:

— Вечерас путујемо!

Отац није био код куће. Нина је помислила да ће отићи у суседни град, да се нађу с оцем, па није ни распитивала. Било јој је некако необично. Изишли су на станицу у непрописно време. Девојчица је била у недоумици каквим влаком мисли кретати. Она је добро знала распоред возова.

Тада се баш указа у даљини светли трак брзога воза.

»Штета, што никад не стигнем да разгледам овај занимљиви влак!« — мислила је Нина... На то одјекну кратак писак и влак се неочекивано заустави.

Мати је повуче за руку.

Не, ово није обичан вагон друге класе. Нешто ново, сасвим ново. И кад је она дошла к себи, разумела је, да они путују у другоме правцу. Пред њом је стајао, задовољно се смешкајући њихов угледни гост, Андреј Андрејевић, пружајући јој кутију бомбона.

Велики град. Ужурбаност. Раскошан хотел. Мати и Андреј Андрејевић увек заједно. Оца се нико и не сећа. За Нину је узета гувернанта. Мати је ретко код куће, па и тада често плаче; лице јој прима тако необичан, туђински израз, да се Нина боји запиткивања. Девојчица је свесна, да и туга, и радост, веселье, лепе хаљине, скупо воће, њене школске хаљине, — једном речју, све је од Андреја Андрејевића Добровољцева и она га мрзи, али ћути.

Прошло је неколико година. Она дознаје истину од послуге, од околине и често, када сви поспе, плаче, сећајући се прошлости.

— Зашто,... зашто је она то учинила! — прекоревала је у мислима мајку. — Тако смо сретно живели!

Нина је одавно приметила промену у мајчиној спољашњости и њену утученост, још од-

мах, али, наравно, облак се навлачио недељама, месецима.

Пред њеним очима није била више она лепотица, каквом је сматрала мајку целог живота, већ жена сатрвена тугом, остављена и осамљена. Добровољцев је долазио све ређе и ређе. Не би се појављивао месецима и све лепе ствари су почеле да ишчезавају једна за другом, из њиховог стана.

Када се једном приликом отворише врата и у њену собу изненада уђе Добровољцев, она скочи, дрхтећи од узбуђења и злобе, и одважи се да разговара с њим, да заштити мајку.

Он је неочекивано таче за рамена, доведе до прозора и стаде је посматрати пажљиво и зачуђено, не слушајући њен испрекидани говор.

И као одговор на све њене прекоре и молбе, рекао је тај човек:

— Како си се проленштала! Где су ми биле очи?... Мајски пупољче! О, од сад ћу често долазити!

Од тада је почео да је лови по тамним кутовима стана, трудећи се, да је силом пољуби и загрли.

Свршило се скандалом. Прво га је ошамарила Нина, потом мати. Као је тада отишао, љутит, није се више ни појављивао.

Те исте вечери мати и кћи Грићиће су се преселиле из великога стана у малу намештену собу... Мати је одмах пала у постељу.

Долазио је лекар. Петнаестогодишња Нина је врло озбиљно слушала све лекарске прописе, знајући да је материна болест врло опасна, да се може отегнути годинама, и да мора бити опрезна да се и сама не зарази. Нису јој објашњавали појединости. Сав јад и срамоту им је нанео Добровољцев. Он је такође био узрок и мајчиној болести.

Лекар је саветовао да се болесница пренесе у болницу. Били су већ одлучили и у коју ће болницу сместити болесницу, али она, чим је лекар отишао, позва Нину и рече јој:

— О преносу у болницу не може бити ни говора. Умрећу овде. Потражи оца, измоли опростај од њега, а ономе немој јављати ништа. Проклела сам га, јер је он наш најгори непријатељ. Упамти моје речи, па ако га кад год сретнеш, а не будеш зависила ни од кога, — освети му се! Натерај га да пропатн бар један део оних мука, које је он нама задао! То је моја последња молба. Сад иди, остави ме саму!

Ујутру је нашла Нина мајку већ мртву. Несрећница се отровала, не видећи излаза из тешког положаја, пошто није могла више да издржава кћер.

После мајчине смрти Нина је отпутовала своме оцу, али, на жалост, на месту пређашње мале сеоске станице дизала се висока камена зграда на неколико спратова, која ју је отуђивала тиме што је била насељена непознатим људима. Једва је могла дознати да се Грићин, по женином бегству, у очајању, почео кockати у оближњем граду. Целе би ноћи проводио за карташким столом, док није једном приликом узео и прокоцкао државни новац. Сам је признао своје дело, и захтевао да му се суди. Причало се, да није знао куда да се дене из пусте куће и очекујући казну, надао се да ће у њој наћи излаза. Послали су га у Сибир.

»Није се сетио мене!« »огорчено помисли Нина, али одмах је себе саму прекорила: — А зар су се она и мати кад год сетиле оца у току неколико година!«

Ускоро су били пронађени неки добротвори, који су јој дали могућности да посећује глумачку школу, а тамо се је испоставило да има дара за игру. За неколико година постаде од ње чувена играчица.

Често би се смејала како јој лако иде оно у чему би се други вежбали по читаве недеље. Било је довољно да јој се само једаред покаже.

Да би могла добити ангажман, морала је бити крајње љубазна према позоришним редитељима, па и више него то... А публици је требало показати брилијанте! Да их стекне, морала је пристајати на све...

Последњи од њених покровитеља био је Соврин.

Прошло је петнаест година од мајчине смрти. Она је остала младолика, али се свакако довољно променила, кад је старац није могао познати.

Смерна шипарица, а сада — гласовита балерина Тини...

Плаћају јој огроман новац, али све одлази на најлуксузније тоалете, а живи на Совринов рачун.

Све он плаћа, — и овај раскошни стан, царски намештен, и коње, и брилијанте...

Почела се већ гушити под теретом његових поклона. Нарочито у последње време и живот јој се био досадио, па је чак ни успех више не радује! Мучи је душевна осамљеност... Не седи узалуд она често сама у својој соби, окренувши претходно кључ у брави, или одлази у скромноме оделу куд било у петроградску околину, да би заборавила на себе. После проведеног дана на свежем зраку осећа се опет бодром и одважном и учвршћује у намери да остави све и почне живот изнова.

— Ах, Боже мој, како сам несрећна! — шапутала је Нина обливена сузама, док се мирис скупоценог цвећа ширио по соби. Старинске слике су је посматрале из позлаћених рамова. Ноге су јој упадале у меки источњачки ћилим, а пламен из камина се одсијавао на брилијантима посутим по њеним рукама.

III.

Душевки немир

Балерина још спава у своме пространом, необичноме кревету од ружичастог дрвета са бронзаним украсима.

Неколико је пута већ отварала очи и одмах их затварала. Цела соба, све у њој, живо је потсећало на Соврина.

Као да ју је мрежом обавио. Он преговара са импресаријима и закључује уговоре у њено име. Нина примећује да од тога доба има некако мање новаца, мада зарађује много више.

Ипак без Соврина не би могла остати на пређашњем гласу. А да из основа промени живот?... Да распрода све, све што има, па да се одрекне позорнице? Да ступи у какав биро? Она то некако није могла ни да замисли.

Ах, та сто пута је боље да спава, да заборави и Соврина и Добровољцева... Мислити о нечем потпуно новом... Јесте, о оном бледом, високом, господину строгих угасито плавих очију, од кога целе оне вечери није чула ни једног комплимента... Неизоставно ће отићи до њих, да јој се душа одмори.

После првог сусрета са Добровољцевим, Нина га је видела још у два маха, али није одлазила њему.

— »Отићићу, па ћу му, у брк рећи све што је он са нама учинио! У бићу га као пса! — мислила је она.

А пред очи јој је излазила дивна слика, класичне црте, плава брада и нежни, тонови дубоког мушког гласа, који јој говори: »Страст је животињски осећај. Човек постаје звер, јер га она гони на подлости, у преступ.«

Неутољива жеђ за осветом је такође једна врста страсти... Пошто је мати на самртноме одру толико молила!...

— Госпођо, Илија Семјоновић вас зове на телефон, — позва је собарица.

Огрнувши широку домаћу хаљину од меког индиског шала, оперважену китњастим ресама, — такође Совринов поклон, — Нина оде на телефон, који је био у кабинету.

— Ало, шта ти треба?

Соврин је од своје пријатељице крио своје право стање. Никад му новац није био потребнији него сад, а једини би му Добровољцев могао позајмити толику своту одједном.

— Ја сам... Шта неш? — понови Нина.

— Оно исто... Не полази ми за руком да се нађем с Добровољцевим.

— Како то?

— Нема горе тврдице од њега! Никуд не излази, јер му је жао одвојити се од свог новца.

— Зар га тако воли? — насмеја се Нина.

— Осем њега никог и ништа не воли, ма да се претвара да је заљубљен у вас.

Она му није противуречила и ако је осећала да се Добровољцев озбиљно заљубио у њу.

— Па, дакле, шта хоћете од мене?

— Молио бих вас да ручате са нама.

— Добро, свратите по мене!

Соврин је уверавао да би старца могла излечити само измамљивањем новаца... Зашто и не би! Почеће га упропашћивати постепено, а прву добијену своту бациће у надувено, задовољно лице свога љубазника, да га се отараси.

Затим је изабрала најпростију хаљину, коју је имала, првенећи као каква шипарица. Журила се да што пре изиђе...

— Крајње је време да вратим дуг! — правдала је она своју жељу да види Лавренћева.

— Ви, Нина Петровна, ви? — говорио је Лавренћев, не верујући својим очима, стварајући врата.

— Да, ја сам... Што се толико чудите? Зар сте ме сматрали за тако рђавог дужника, или сте, можда, заборавили и да постојим!

— Ах, Нина Петровна, зар вас није стид! Ваистину није прошло ни дана а да нисам мислио на вас! Ви сте морали то осетити!

Он је узе нежно за руку.

Сва јој крв појури у главу. Она, која је увек равнодушно примала удварања мушкараца, збунила се сада и постала одједном као плашљиво, наивно девојче из какве цвећарске радње.

— Одавно сам се спремала да дођем, али нисам стигла...

Посматрао ју је са захвалном нежношћу.

— Главно је да сте имали намеру... И сам знам како глупо тече живот...

Настало је неугодно ћутање и, да би га прекратила, Нина рече:

— А ваша сестра, Наташа?

— Наташа? Нешто се сневеселила, сиротица. До скора је изгледала увек тако безбрижна, а сада... Изгледа да се заљубила преко ушију!

— И ви се због тога брините?

— Наравно, јер држим да нису једно за друго. Она је скромна девојка, која је приморана да зарађује, а он кицош — официр. Не верујем да ће он икада испунити обећање, да се ожени њоме.. Изгледа да и она сама у то сумња.

— Познајете ли се с њиме?

— Нисам имао прилике. Он нас не посећује. Наташа се с њим упознала летос, у Кисловодску, где је служила као касирка у купалишту. Многи су тамо облетали око ње, и тај Васиљев, између осталих. Ове јесени су и овде продужили са састанцима... У последње време као да је у земљу пропао! Наташа је због тога ван себе. Сирота! После прелома, који је доживела... Она је свршила гимназију и спремала се за сасвим други живот. У томе нам умреше родитељи, не оставивши нам ништа, и у мало да није морала отићи у продавачице. Избегава да се среће чак и са пређашњим познаницима.

— Ах, како је жалим! — Сузе заблисташе у Нининим очима. — Она је учинила на мене утисак потпуно уравнотеженога бића, задовољног својом судбином... Могу замислити, како вам је тешко...

(Наставак у идућем броју.)

Један од наших најмлађих даровитих хумористичних писаца даје нам овде неколико тренутака необуздане веселости и смеха у вероватним догађајима, у које ни сам не верује.

Фетиши.

Вука Димовић.

Било је то доста давно, па ипак се сећам као да је јуче било. Имала сам тад девет година и ишла сам у основну школу.

Мој отац је био лекар. Тога вечера, дођоше и позваше га хитно да иде, баш када смо вечерали. (То се уосталом догађало често.) Неки странац био је покушао да изврши самоубиство у својој хотелској соби.

Ја сам се тада увек страшно плашила смрти, и мислила много о њој, можда и због тога што сам бивала често болесна. И да бих чула како је томе чудном странцу, нисам хтела тог вечера рано у кревет, те и поред све љутње моје гувернанте Немице, остадох за столом да сачекам оца, правећи се да најмарљивије радим своје школске задатке.

Тата, када дође, исприча мами шта је било. „Није ништа опасно! Неки Швеђанин, авијатичар. Изгледа да није имао новаца. Пуцао из свог револвера.“ — „Па боље, тата, да је продао револвер“... — „Шта? зар ти још ниси легла?...“ зачуди се он кад ме примети, и мене зачас стрпаше у кревет.

Страницу је после Шведско Посланство дало новаца за пут, али он дође к нама да се опрости пре но што оде натраг у домовину.

Мене је он веома занимао. Седела сам близу њега и посматрала га. Био је обријан, с много рана и огреботина по лицу, а на темену, с леве стране, одмах изнад чела, имао је једно велико, голо место, те је преко тог ожиљка пажљиво зачешљавао своју лепу, плаву косу, али кад би живље махнуо главом, власи би пале, а ту би се појавила страшна, бела кожа слична костима беле мртвачке лобање. Ја сам једнако гледала у ту његову косу.

Причао је много. О својим летењима по Европи, о авијонским утакмицама, о аеродромима, о Туркестану, о паду и краху свог аероплана, о Полинезији. Али кад је споменуо Африку — Црно Копно, како ју је он звао (говорио је немачки) —, а затим и изворе Нила, завуче он руку у унутрашњи џеп од капута и извади малу пљоснату кутију.

Отвори је. Била је постављена белом свилом, и у њој су лежале некакве четири лутке чудних облика. Он их поређа једну за другом, по столу пред собом. Све су оне биле изрезане веома грубо у неком црном дрвету, имале су криве ноге, пупчасте трбухе, намрштена лица и разне шаре по грудима, леђима и лицу. Нису биле веће од чашица за коњак.

„Ето видите“, рече он смешећи се, „ови мали богови афричких Црнаца и моји су богови. Можда је то смешно, али тако је. Ја сам уверен да њима треба да захвалим, или да се на њих љутим (не знам ни сâм), што сам још и данас жив. Падао сам, горео сам, крхао се, па ето још слушам, мислим и говорим. Чудно изгледају ови фетиши, моја вера у њих је још чудније, али је чудније од свега тога како сам их добио. Испричаћу вам.

„Пре неколико година, пошао сам са својим аероплану са мирног Занзибара на језеро Викторију Њанзе. Требао сам да се ту придружим једној немачкој мисији која је по области Укамбани тражила руднике сребра. Али један мали дефект на мом авијону примора ме да се спустим на једну голу, травом обраслу зараван са западне стране Килиманџара. И ви ваљда, мала госпођице“, окрете се он мени, „знате из земљописа где је та планина. Не знате, заиста? Уосталом, боље да и ја нисам знао! — Дакле, спустим се ја, или боље рећи паднем у предео пуст, како ми се из ваздуха учини, и већ почех замишљати да сам постао модерни Робинзон Крусе, кад из прастарих шума које су ме окружавале одасвуда, почеше истрчавати наги Црнци с децом и женама и вичући ужасно полетеше право к мени. Знао сам врло добро да су моје пушке немоћне према овим огромним, дивљим гомилама, па ипак их спремих. Али ти Црнци не дођоше близу, већ на сто корака уокруг падоше на колена урличући лудо и бусајући се из све снаге у груди. Био сам у великој недоумици. Одједном, почеше неки довлачити дрва, наслагаше их на гомилу, потпалише, па довукоше неког овна, заклаше га брзо и бацише на ватру која се већ разбуктала. Тада тек сватих шта је. Они су видели како сам пао „из неба“ на овај пропланак и дотрчали су да ми као посланику живих богова, или можда и као самоме богу, одаду своје поштовање и принесу жртву у славу мог божанства. То ме, верујте, развесели. Узех једну пушку и испалих у вис свих њених шест метака. Урлање се још увећа. Реших се да сиђем међу своје верне. Ипак бацих на раме две пуне пушке, изађох из свог аероплана и пођох к њима. Неки устукоше, а они који осташе почеше се још усрдније бусати у груди.

„Целиваше, вукући се на коленима, моје одело и обућу, па ме затим са великим страхом поведоше у село. Четири човека предводила су гомилу. (После сам дознао да су то четири њихова првосвештеника.) Село је било бедно. Мале брвнаре, прљаве и чађаве окружавале су једну нешто већу, али исто толико прљаву стрaћару. Помислио сам прво да је то владаочева палата, али одмах затим видех да је то храм у коме чувају они своје фетише. Уведоше ме унутра, дадоше ми банана, смокава, меса, млека и неког алкохолног пића, па упалише на сред брвнаре велику ватру и веселе отпоче. Веселили су се, ваљда, што ја нисам био тако страшан бог, већ напротив врло доброћудан, јео урме, пио млеко из кокосових ораха и једнако покушавао да прстима ступим с њима у разговор.

„Дођоше и њине жене, па заиграше своје егзотичне игре, трбухом, леђима и вратом, и играле су дуго, све док не попадаше по земљи уморне. И док су оне лежале ту, примetих једну како нетремице гледа у мене. Лежала је поред огња и очи су јој чудно пламсале, а по целом њеном нагом, црном телу титрао је сјај ватре. Све ми се чинило да је то била она Црнкиња која мало пре, ма да је била мртва од умора, није хтела да падне све док нису све друге попадале, и онда још једном, последњи пут, заталасала кртим телом, па пала. — Тако је прошао први дан мога владања (или боговања, кад би се могло рећи) у том забаченом укамбанском селу.

„Већ сутрадан, разгледао сам свој покварени мотор. Стање је било много очајније, но што сам јуче држао да је, јер нисам имао ни делова потребних за замену упропашћених. Увидео сам да ћу морати најмање месец дана да кујем и дељем, док не успем да доведем све како тако у ред. Одмах прегох на посао.

Био сам изломио свој челични прибор за јело, и баш када сам од једног дела свога ножа покушавао да направим један завртањ, приметих ону синоћну Црнкињу, где мало даље од мене стоји ћутећи и гледа ме. Дадох јој знак главом да приђе. Она се једва усуди. Показао сам јој огледало, компас, перорез и друге ситнице, започињао разговор очима и прстима и, да видите, њеног страха све више и више нестајаше и ми смо до вечери постали најбољи пријатељи, и ако је она имала кожу црну као најцрњи абонос. Ипак, и поред те коже, не знам зашто, тек она је била прилично лепа.

„Кроз четири недеље, ја сам већ разумевао по мало језик укамбанских Црнаца. Ви свакојако погађате ко је био мој учитељ. Чаврљала је слатко цео дан, па разумео ја или не разумео. Питала ме је сваки час како изгледа на оним светлим облацима и ко пали звезде. Звала се Скумби, отац јој је давно умро, а она је сама копала оно мало земље, што су имали, и брала плодове високих дрвета, те тиме хранила своју сакату мајку и своју малу браћу и сестре. Ја сам јој често помагао, пењао се с њом по дрвећу и јурио по трави, и, разуме се, месец дана је зачас прошло, а мој јадни аероплан није био ни упола оправљен.

„Морам вам признати, мени је било пријатно да ме сматрају богом и да ми приносе на жртву најбоља грла својих стада и најбоље плодове својих воћака. Те ни сада ничим не одадох да сам земаљског порекла, већ и даље играх врло успешно улогу бесмртног бића.

„Тих дана све је свуда добро родило и воћке се савише под својим слатким, сочним теретом, а у целој земљи наста неописано весеље. Ова родна година приписана је, разуме се, у заслугу моме божанству, те ме сад још више обасуше почастима, и чак из удаљених села почеше долазити к мени читаве литије Црнаца на поклоњење. Неколико пута ноћу, пуштао сам пред њима ракетле, које су шиштале и пуцале громовито високо у ваздуху правећи разне шарене фигуре, што је изазивало страх и дивљење код свих поклоника, и док су они урликали и запомагали, њихови су им свештеници тумачили значење ових шара и вољу бога изражену у њима. — Никако нисам могао да закључим да ли су ови свештеници исто толико глупи као и ова руља или много — много препреденији, па се само претварају и лажу.

„Најзад после осам недеља, мој је апарат био покрпљен. Морао сам ипак да прво направим један мали пробни лет. Тек што сам се дигао приметих гомиле које су ми махале рукама и трчале тамо—амо по пропланку, а када сам се после неколико минута поново спустио на земљу, сви полетеше право к мени и с победном виком понеше ме на рукама. Али узалуд сам се отимао, они ме бацише у онај дрвени храм у коме сам и дотле становао, па онда, као никад досада, затворише врата зарезом.

„Прозори су били веома мали и унутра је био скоро потпун мрак. Седох на земљу, још једнако збуњен, не разумевајући још увек готово ништа. Поглед ми паде на полицу на којој су стајали богови, моје колеге, ови баш фетиши које сад ви гледате. И тад појмих шта је. —

„Они нису хтели да дозволе да их напусти њихов добри бог и кад нису могли друкчије, покушали су силом. Затворили су бога ту међу четири чврста зида, и сад кад га имају у својим рукама, године мора да буду родне, а болести и несреће да беже далеко од њих. То је свакојако лепо било за њих, али за мене! Замислите, какво језиво стање. Остати ту као у некој најстрашнијој тамници све до своје смрти, чуван као нека ствар и умрети овде у пределу Укамбани где никад нико не пролази. А када бих умро, ко зна шта би из освете чинили с мојим мртвим телом, јер би се тад уверили да нисам бесмртни бог. Уосталом, шта ме се тиче шта би тада чинили, нека чине тад шта им драго, али бити жив, а бити ипак само једна ствар затворена у кутију, то је страшније од свега. Бити заточеник тамнице у Ридингу, у Енглеској, било би према овом мом боговском животу злато. Мењао бих се радо са сваким човеком на земљи, чак и са сваким човеком под земљом, па био он рудар или мртвац. И што је најглупље, ниоткуд спаса.

„Тако су прошла пуна четири дана. Ја сам очајавао, превртао се по слами на свом лежишту, и готово ништа нисам ни окусио од

свих оних посластица које су ми моји „верни“ доносили да би ме ваљда одобровољили.

„Четврте ноћи, закуца неко на један прозорчић. Погрчах што сам брже могао. Можете мислити, колика је моја радост била када у мраку разазнах да је то Скумби, моја драга, црна пријатељица Скумби.

„ — Отвориће ти, шапутала је она, стражар је заспао, али ти ћеш ме повести собом, далеко горе. Ја ћу те слушати, биће твој роб. Отвориће ти, али ти не смеш да ме оставиш овде. Шта бих ја ра ила без тебе!

„ — Да, да, да! Све што хоћеш! Само отвори.“

„И док је она тихо вукла зарез на вратима, узех ја са полице, за успомену на моје чудноватe доживљаје, све трбушасте богове (било их је четири) и потрпах их у џеп.

„И тихо, што смо могли тише искрадосмо се ми у ноћ. Село је спавало, а месец округао и златан радосно је сијао кроз грање осветљујући нам пут. Све је изгледало тако сјајно, тако лепо.

„Али како да поведем ову Скумби у Европу! Бити у Европи за њу би било исто толико зло као за мене бити у Централној Африци. И за мене би, уосталом, било незгодно да ме загледа свет поред ње. Боље да остане овде.

„Стигосмо до пропланка. Мој аероплан блистао је на месечини. Потпалих мотор, попех се, а рекох Скумби да причека. Она је гледала страшљиво час у мене час у вијак који је већ почео да зуји. Авијон, пође клизећи по земљи, она потрча за њим. Узалуд, ја сам се већ дигао. Било ме је мало и жао, ма да сам знао врло добро, да су моји разлози оправдани и да друкчије није могло бити.

„Летео сам веома добро. Одједном, сетих се да је Скумби у великој опасности. Ако се дозна да је она помогла богу да побегне! И то не само да побегне, но да поведе са собом и друге богове! И ја сместа скренух управљач, направих полукруг, па полетех натраг. Био сам већ доста далеко отишао, те је трајало дуго док не спазих пропланак. Али на њему је горео сад огромни оган. Спустих се ниже. Око огња играло је неко дивље коло. Реших се да се спустим још ниже, и почнем кружити. Неки устукоше, али се опет вратише, па продужише своју сулуду игру. Тад ја јасно приметих једно наго црно тело, увезано свакако конопцима, где лежи усред ватре и гори. Јадна Скумби! Узех своје пушке и почех пуцати у гомилу. Сви се мало поплашише, али се охрабрише опет, па почеше чак и претити песницама.

„Видели су да су их сви богови напустили, па кад је тако, мислили су да је свеједно да ли ће се бојати њих или им претити. И хтели су, ето, да се боре с боговима. Или су их можда на то наговорили њини црни свештеници?

„Увидео сам да је борба узалудна (испразнио сам све пушке, а никог изгледа нисам ни погодио), дигао се високо и лудачки јурнуо на запад. Никад ми није тако тешко на срцу било. Сирота Скумби је изгорела, да бих ја могао бити слободан.

„Ето, та четири фетиша на столу пред вама, то су ти богови што напустише те језиве ноћи заједно са мном мало црначко село које се тако страшно ёсвети.“

И затим, он их покупи са стола и поређа их нежно у своју кутију. После је причао само тужне, врло тужне ствари. Најзад се опростио и отишао.

Ја сам била још узбуђена, а тата је мирно читао вечерње новине и лагано пушио своју хавана-цигару.

„Тата, је ли, где је Килиманџаро?“

„И ти верујеш, бога ти, у то?“

„Па да.“

„Тă иди, молим те. Он је купио те исфабрициране фетише бог зна где, можда код неког антиквара код кога се могу купити врло јевтино и Цезарове муштикле на кило, па сад прича сваком друге приче. Којешта! Каква Скумби, какви бакрачи! Није тај имао никад ни бицикл, а камо ли аероплан.“ —

Па ипак, ја још и сад више волим да верујем да је све то тако било. Јер лепше је веровати у лепе приче. Зар не?

Мода.

Модеран амрел.

(Извештај из Париза.)

Амрел (кишобран, сунцобран, омбрелин, штит) ваља да буде допуна тоалети једне даме, али ви то зацело већ знате. Свакако вам је познато да и амрел подлежи законима моде. Има већ три и по године како нам је омилио овај широки, здепасти амрел са кратком дршком и кожном петљом за ношење на руци. Свака шипка завршава се обично перлом од материјала који је употребљен за дршку и доњи део амрела. Енглески дугачак и танак амрел постао је готово сасвим немодеран и ми ћемо га поклонити баби (ни мајка га неће!), ако смо купиле нов.

Читам у једном извештају из Париза (према томе се и моји извештаји с правом зову париски) да није модерно носити кишобран (или штит за кишу) у футроли, односно навлаци. Кажу, онда није оригинално ни „шик“. А сунцобран, зар и он не губи оригиналност и „шик“, ако се увије у навлаку? То не пише, али ви ћете саме промозгати и пресудити по своме сопственом укусу, који, уосталом, ваља да буде ваше право мерило без обзира на све модне „извештаје из Париза“. — Дакле, доле навлаке, осим код кише, да се амрел не квари. Отпарајте брзо и ону пређицу за умотавање амрела, и баците: није више модерна. Сада је модеран прстен од рога, кости и т. д. у који се углаве сви вршци шипака.

Али није сва амрелска мода у незграпности палице. Главно је дршка, управо како је дршка израђена. Најмодернија је дршка од слоноваче (јевтина посла!), од рога или од корњачиног оклопа („шилдпат“). — Од истог материјала праве се модерни оквири за ташне. — Сребро и злато није више у моди. Носе га обично ратне богаташице. Ви које знате шта је chic, нећете вешати о нос целоме свету те драгоцене а данас тако ретке метале. Не дао Бог да коме прсне жуч, слоновача и рог ипак мање боду очи но племенити метали.

Дршке амрела постале су права ремек-делца резбарске уметности. Која од вас данас, купујући амрел, угледа на дршци оне дивне рококо-даме, или љупке призоре из Кине и Јапана, или читаве ките танано изрезаног цвећа, — зацело се неће машити дршке са напрћеном губицом мопса или гушчијом главом.

Мода води рачуна о свему. Ето, и укус вам развија. Али мода вас учи и штедњи. Зато су париске Моше Аврам Маце изумеле амрел на разглабање (мал'те не рекох на расклапање!). Модеран амрел се може разглобити у два дела: један део чини дршка, други део труп амрела. Да бисте ме боље разумеле, рећи ћу вам просто, да се дршка може одшрафити. Па онда ако имате два-три амрела (црн, плав и, рецимо, зелен), можете мењати дршке и штитове до миле воље. Како они из моде на све мисле, јел'те!

Немојте мислити да је црна боја и код амрела најмодернија. Није, већ се носе највише амрели у „браун“, тамно-зеленој и угасито плавој боји. Затим, ако вам је амрел модеран, биће састављен од дванаест поља.

Мушки кишобрани су скромнији. Нису изрезани, већ је дршка обично рађена од дрвета или трске. Најелегантнији је и мушки амрел са дршком од слоноваче, али та дршка не сме изгледати китњасто. Али рог на бамбусовој палици пролази најбоље у свету елегантне господе.

Идући пут писаћу вам о крзнима. Знам да већ свака има огртач или „кеп“ (c a p e) од крзна, јер сте одавно научиле да је „пелц“ увек модеран и „шик“. А и скупо је крзно, — разлог да се што пре набави. Шалу на страну, ми знамо своје невоље, али ипак претпостављам да ћете радо чути да је данас свако крзно модерно, а да се и курјакова бунда такмичи са мајмунском чупавом одећом. Него, мора да ми остане што и за идући пут. И оволико је много за динар.

В. Р.

Противу дима.

Мало је наших вароши које имају електрично осветлење. Већином се још служимо лампама, које се врло често диме и кваре ваздух у соби.

Да не би тога било, препоручује се једно лако и сигурно средство. Треба стењак („фитиљ“) умочити у шпиритус, добро га осушити, онда увући у лампу и спустити у петролеум („гас“). После тога неће се димити.

*

Да се мастило сачува.

Ако мастило остане дуже у боци, појавиће се плесан и мастило се не може очувати. Годинама се мастило не уплесниви, ако се спусти у флашу само један сув каранфилић.

*

Заштита од мрава.

Често пута мрави постају непријатељи воћака и кованлука.

Да би се дрво сачувало од мрава, треба га при дну премазати конопљаним зејтином у коме је растопљена обична домаћа чађ.

Да би се кошнице сачувале, треба им отворе и улазе премазати истим уљем.

*

Лек од пчелиног убода.

Убод од пчеле може понекад да изазове јаке болове и оток. Лек је, међутим, прост.

Треба одмах извадити жаоку, а убодено место добро истрљати лишћем од першуна. Бол убрзо престане, а оток се не појављује

*

Мерење висина.

Како можемо најлакше измерити висину каквог дрвета, куле, торња, цркве и т. д.?

Ваља узети обичан штап и побости га у земљу. При дну штапа везати канап, који ће бити исте дужине колика је и висина штапа изнад земље. За крај тога канапа привеже се ексер и њиме начини круг по земљи око штапа. Значи: пречник тога круга јесте дужина канапа, односно самог штапа.

Треба затим чекати да врх штапа од сенке падне на повучену линију. То ће се десити два пута преко дана: једном пре, други пут по подне. У то доба је сенка свију ствари (дрвета, куле, торња и т. д.), које усправно стоје, исто толика колико су високе и саме те ствари.

Значи: у томе тренутку треба измерити сенку предмета чија се висина жели и добиће се тачан резултат.

Скрећемо пажњу читаоцима на овај крајње занимљиви роман необичне, сасвим нове врсте, где је дубоко образовани писац пустио на вољу својој бујној машти и показао какве све страхоте може доживети модерно човечанство, можда већ кроз коју годину, ако какав генијалан проналазак, који се може применити и у сврху разоравања, падне у руке несавесним и славољубивим типовима. У роману се духовито и генијално излаже како човечанство робује таквом једном „господару света“, злочинцу, и како га ослобођава те напасти силна и неуморна енергија двоје младих, гоњених љубављу на велика дела.

Господар света.

Сензационо-научни роман о скорој будућности, од Е. М. Ломана и Раула Биго.

Претња с неба.

Пол Есканде, чувени репортер Света, пројури као луд кроз велике дворане уредништва овога листа, изазивајући панику својим необичним држањем, па и не пријавивши се, утрча у собу главнога уредника.

— За име света, шта се десило, Есканде? упита Ле Соте.

Али је Есканде био и сувише узрујан да одмах одговори на питање. Сав задуван, он само метну на сто, пред свога шефа, једну цедуљу, не баш велику, на којој су били наштампани крупним словима ови редови:

Друштво Рацисрака пошто, у пркос опомене поновљене три пута, није добило од владе своту од 100 милиона франака, коју је назначило, изазвало је, у знак последње опомене, прву катастрофу. У овоме часу, Бос је у пламену.

— Шта је ово? питао је уредник, гледајући радазнало у свога сарадника. — Одакле вам овај проглас?

— Пао с неба, одговори Есканде.

— Обично патке* не падају с неба, ако нису рањене, а ова ми се чини премасна.

— Не ругајте се, г. уредниче, ствар је озбиљна.

— Та објасните већ!

— Ево. Ишао сам у Комору када, одједном, булевари и улице просто побелеше од оваквих цедуља. Сипало је као из снежног облака. И нехотице погледам у вис, да видим где су аероплани са којих се пушта толико мноштво хартије, али сам узалуд тражио. Нити се што видело, нити се чуо шум мотора. Тја, ко о томе разбија главу у данашње доба! Мрзело ме чак да дигнем са тла и једну цедуљу, јер сам мислио да је то реклама. Случајно ми једна пролете испред носа и ја је уловим у лету. То је ова. И ја сам испрва помишљао да је то патка. Међутим сетио сам се забринута лица и једне реченице председника Министарског савета: „Господо“, рекао је, „будимо сложни. Ко зна какве опасности још прете Француској? Када се чују такве речи, а прочита овакав проглас, ствар више не изгледа невина шала. Чим сам изишао из Коморе, телефонирао сам Хавасу и добио сам извештај да им је јављено о пожарима у Босу. Појединости још нема. Онда сам телеграфирао у Шартр, једном пријатељу, и ево шта ми је одговорио: прво, дознало се да је пожар избио на једном рогљу једне огромне равнице, без видљива узрока. Ватра се ширила великом брзином, али се није распрострла по целој равници, која је засејана пшеницом, већ се пламен кретао у правој бразди, ширином од сто метара, на супротном рогљу равнице, секући је у косо. Пошто је начињена та дијагонала, пламен је обухватио целу равницу.

Затим су почела горети и многа друга поља у Босу. Пламен се кретао час у правим линијама, а гдегде је градио троугле. Јасно је да ти пожари нису избили случајно, а да је ту умешана људска рука, види се већ по необичном кретању ватре. Шта велите, г. уредниче?

Уредник се замислио, лупкајући десном руком о ивицу свога стола.

— Разуме се да сам одмах одјурио у Министарство Унутрашњих Дела. Нисам затекао председника Савета, који је синоћ изненада отпутовао, већ ме је примио шеф његовог кабинета. Није могао порицати и одмах је рекао све што је знао. Ево шта сам чуо: Пре осам дана председник је добио прву „опомену“ отприлике у тону ове цедуље, па другу, па трећу, пре три дана; а на тој трећој, у врху, била су нацртана два троугла, један плав, други црвен. „Мислили смо да имамо посла са неким лудаком,“ рече ми шеф кабинета. „Али су избиле те необичне пламенине и учињене су припреме да се слични случајеви спрече за времена.“

— „Али оне чудне црте од пламена?“

— „Е, да! Зар треба веровати сељацима? Ваљда је дувао ветар у томе правцу. Отуда такве играчке случаја.“

Тако сам чуо све што се могло дознати, заврши Есканде и стаде. Ако буде каквих новости, телефонираће нам се.

— Ви сте, као и увек, поступили савршено паметно, Есканде, похвали га уредник. — Хвала вам. Сада наредите да вам се спреми редакцијски аероплан, па се одвезите на место катастрофе. Надам се да ћемо имати сензацију првога реда. Све то изгледа тако тајанствено. У здравље! Есканде је одлетео на место догађаја и још исте вечери послао свој први извештај, којим је потврђивао истинитост досадањих вести.

Сутрадан, око три часа, не зна се на који начин, Парламенат, министри и штампа примише „опомену“ од тих истих Рацисрака, који су тражили да им се одмах плати сто милиона франака, или ће попалити целу Француску. У Париз је са неколико страна јављено за необичне пожаре на југу Француске. Овога пута попаљена су читава села и био је велики број људских жртава.

Из Шартра Есканде се упутио на југ, на место нових паљевина.

Новости, које је репортер послао, биле су врло значајне. Погинуло је много жена и деце. Ватра је избила истовремено на неколико места, а да се није моглоући у траг злочинцима. Они који су изблиза видели катастрофу, једнодушно су описивали како су испрва осетили као неки талас ватре, а убрзо их је почело гушити. Уништени су силни виногради.

Није се могло више сумњати. Морало се признати да одиста постоји једна дотле непозната а тајанствена сила, са којом ваља рачунати.

Новим прогласом, ова сила остављала је рок од четрдесет и осам сати, да јој се плати тражена сума. Ако се не изврши њена жеља, Париз ће бити уништен пламеном.

Богме није се могло више оклевати. У Паризу настаде паника. Док су села горела, престоница је посматрала као гледалац пун саучешћа. Сада, кад се тицало њене коже, престоница је почела да се буни, да се љути. Општа паника захвати и берзу.

Истога дана у десет сати у вече у Јелисејској Палати састала се Влада, да постави конац тој необичној а судбоносној појави. Био је присутан и председник Републике. Имали су пред собом услове Рацисрака. Ти услови гласили су, у главном, овако:

Свота од сто милиона у злату има се предати уцењивачима тако да они остану непознати. Ако се предузме ма шта да се открије њихов инкогнито, онда ће Рацисраци извршити такве грозоте, да ће радозналци то платити главом својом и животом многих невиних људи.

— На тај начин, рече министар војни у сред општег ћутања, — Француска је у власти неколицине разбојника.

Министар унутрашњих дела поче се гушити у ненадном наступу кашља. Затим рече:

— Ми смо чекали, верујући у почетку да је то каква шала, па смо мислили да су то неке неваљале паликуће. Али сада је ван сваке сумње, да имамо посла са неком тајанственом снагом, која је у служби непознатих зликоваца, али смо за сада немоћни да им уђемо у траг.

— То је жалосно, — опази министар војни.

— Наравно, — признаде министар унутрашњих дела; — али, драги мој колега, када бих ја вама рекао: „Изволите се тући са онима који се крију под тим именом „Рацисрак“, шта би сте ви радили?!“

— Тражио бих ко су они.

— А за то време, Француска ће горети са све четири стране.

Министар војни слеже раменима.

— Господине председниче Владе, — упита председник Републике, — на који начин ће имати да се преда тражени новац?

— Ево, Г. председниче, целокупна свота у злату има да се затвори у један ратни аутомобил, па да се запечати и затим одвезе у шуму Сенонш, на границу Орне, а тамо да се остави без икаквог надзора. Одатле ће се однети у току ноћи.

— Али онда је сасвим лако да их се дочепамо, — ражести се министар војни.

— Дајте ми налог, и ја ћу то свршити.

Министар унутрашњих дела окрете се председнику Републике:

— Је ли то и Ваше мишљење, Г. председниче?

---

* Новинарска патка, измишљена вест.

„Забавник“ расписује **конкурс** за своје *сталне* читаоце.

Сваки читалац који пошаље нарочито означене исечке из првих шест бројева „Забавника“, и уз то јави један који било број од 1—100.000, учествује у нашем првом конкурсу.

Шести број „Забавника“ изићи ће из штампе 11. фебруара и исечке са означеним бројем треба послати уредништву најдаље до краја месеца фебруара. Месеца марта биће, као и обично, извлачење лозова Државне Класне Лутрије.

Онај читалац, чији се послати број тачно поклопи са бројем који добије главни згодитак на вучењу у месецу марту, добиће **награду од 5000 (пет хиљада) динара.**

Ако ниједан читалац не би *тачно* погодио број главног згодитка у месецу марту, поделиће се четири награде и то:

прва награда у износу од динара **1000 (хиљаду)** *доделиће се ономе чији број буде најближи извученом броју главног згодитка,*

друга награда у износу од **500 (петстотина)** *динара доделиће се другоме по реду са бројем најближим извученом броју,* а

трећа награда од **300 (тристотине)** *динара доделиће се трећем по реду.*

Из овог првог броја „Забавника“ треба исећи узглавље огласа књижаре „Напредак“, на 32. страни, и сачувати га, да би се, у своје време, могло послати са осталим исечцима и са ознаком својега броја уредништву „Забавника“.

— А какво је ваше мишљење, драги мој министре?

— Ја мислим да ваља послушати, Г. председниче. Опасност је двострука: с једне стране, уцењивачи; с друге стране, становништво у безумном страху. Немојте се заваравати да уцењивачи не би опазили, када бисмо ми спремили заседу. Они не би подигли новце, али би ударили са новим низом паљевина. Ако Г. председник Републике не дели моје мишљење, ја сам спреман да поднесем оставку.

Опет завлада тишина. Председник Републике само одмахну руком. Дебата је била свршена.

— Како ћете известити те људе да Француска пристаје? — упита он суморно.

— Бежичном телеграфијом. Пустићемо са Ајфелове Куле маркониграм који ће се састојати из ове две речи: „Француска пристаје.“

— Каква брука! Какав скандал! — једио се министар војни.

Сви ови државници беснели су у себи због своје немоћи, али сад им није било до тога да искаљују празним речима своју муку. Морали су се ћутке покорити сили Рацисрака.

У 1 сат после поноћи Ајфелова Кула је послала у мркли мрак оне две речи које су значиле нечувени пораз Француске.

У пола два исте ноћи један запечаћен и закатанчен ауто изјури из дворишта Француске Банке и дохвати се брзо друма према Шартру. Одатле уђе у шуму Сенонша. Кад је ауто зашао дубље у шуму, двојица шофера који су га водили, сиђу и врате се неколико десетина метара у назад, где је чекао други ауто, са једним шофером. Затим овај ауто одјури из шуме, као да га сам сатана гони.

Напуштени аутомобил у сред густе шуме бацао је аветињску светлост унаоколо. Тек на пола сата после одласка париских шофера, појавише се замумуљени људи, и први посао је био да погасе фењере на аутомобилу. Затим га отпечате, отворе вратанца и изнесу, један по један, ковчеге са златним новцем. Чинило се да су убеђени да их нико неће изненадити. Затим са својим богатим пленом зађу у густу помрчину Сеноншке шуме и изгубе се у ноћној тами.

Нове уцене.

Сутра-дан по овоме догађају, Француска у пуној мери осети колико је била понижена, јер јавно мњење, које је раније тражило од владе да се Париз не излаже опасности, сада се окрену противу оних који су послушали заповести тајне силе. Али јавно мњење било би незадовољно и да су меродавни својим држањем изазвали нове несреће. Наравно, да се ствар рашчула и у иностранству. Страна штампа није могла да се не уздржи од пецкања и саркастичних чланака. Неки су чак јавно питали шта је са поносом Француске, оне Француске од 1914 и 1918 године. Највише су се ругали Француској немачки листови, који су ударили на сва звона, да је она држава која је победила њих, силне међу најсилнијима, пристала на уцењивање шачице мало необичнијих бандита, а да би прикрила своју срамоту, измислила је да су разбојници невидљиви и неопипљиви.

Али одједном цео тај концерат злурадих подсмеха прекиде једна једита депеша и поучи народе да буду мање пристрасни.

Дошао је ред на Италију. Депеша је јављала да је сада Италија уцењена са сто милиона лира и да су услови исти као и приликом уцењивања Француске.

Свет се запањи, поверова да тајна постоји. Чим је Хавас примио ту брзојавку из Рима, Есканде крете пут Италије. Његов први извештај био је права сензација. Есканде је јављао:

„Пре три дана један мали пастир, који је напасао своје стадо на падинама Лигуријских Алпа, није ни слутио да ће бити главни сведок у једној до сада у свету невиђеној појави.

„Ваздух је био чист и топао, а небо сасвим ведро. Дизао се лак поветарац да разноси мирис бујног јужњачког цвећа.

„Одједном, небо се помрачи. Али не цело, и на један необичан начин. На јасном плаветнилу небеског свода уреза се правилна бразда, која беше отприлике четири километра дугачка, а двеста метара широка. То је било као каква тамна мрља, која је бацала огромну сенку доле, на земљу. Иначе, небо је и даље остало јасно.

„Испод сенке која се сада створила, а да се није могло видети тело или предмет од кога се одбијала та сенка, догоди се једна још чудније појава. Постепено, ваздух се згушњавао и нагло је захладнело. Гле, почео је и снег промицати, а потом је осула права вејавица. Пастир се престравио и почео цвокотати, стадо се сабило као у клупче, да се заштити од ненадне зиме. Нагло, као што је и наступила, та појава ишчезе. Онај правилни облак савио се, као кад се савија какав ћилим, и опет сунце поново сину, као и пре. Убрзо сунце избриса све трагове малопређашње вејавице, јер се онај снег за час отопи и испари у топао летњи зрак.

„Пастир је све трком отерао своје стадо кући, у долину, читајући ужурбано молитве Богородици.

„Сутра-дан, у исти час, краљ прими један чудан извештај преко бежичне телеграфије. Тајанствени извештај потсећао је Италију да ће проћи као и Француска, и да похита са плаћањем тражених сто милиона лира.

„Очевидно је да је пастир видео један оглед који су тајанствени преступници вршили ради свога управљања. Само, овога пута њихово оружје није више био огањ, већ убијачка, силна хладноћа.

„Народу се није ништа саопштило и штампи се препоручивало да ћути. Влада је чекала шта ће даље бити.

„У Чивита Векија, недалеко од Рима, прирећавали су велики народни празник, баш тих дана. Тој свечаности требало је да присуствује краљица са својом децом. Они су заиста и дошли на свечаност.

„Дан је био ванредно леп и топло летње сунце измамило је цео свет на улицу. Осим великог броја грађана тога места, дошли су и силни гости са свих страна Италије. Варош је била препуна весела света, који је очекивао почетак литије, у лаким летњим оделима. Главним шеталиштем лагано су се возиле лепе жене, а раздрагани пролазници засипали су цвећем и кола и лепотице у њима. А имали су се рашта и радовати! Небо ведро, као да се осмехује веселим шетачима, а у даљини модри се јасна линија морске пучине.

„Неочекиван догађај растури сву ту радосну и насмејану руљу.

„Краљица је била дошла и свечаност је почела. Свет се тискао само да види омиљену владарку и своје младе принчеве. Тада се, изненада, ведрим небом стаде као размотавати један мрк облак, застирући сунце. Подухну мразовити ветар, шибајући сав тај лако одевен свет. Међутим, тамо изван града, на пољима сунце је весело сијало, као малочас над градом.

„Све живо обузе страва. Појава се настављала, као да су маћије биле по среди. Цвеће је увенуло, ошинуто сланом, а са дрвећа је попадало лишће и плодови. Осу снег, хладан, сув снег. По водоскоцима се вода заледи, а цича постаде тако јака, да свет, као луд, поче бежати у станишта, да се заклони. Чуо се плач, врисак деце, гласно сричање молитава.

„Грађанство је веровало да је наступила каква вулканска ерупција, као што је, пре неколико година, било на Сицилији. Сви су очекивали да ће се земља отворити и прогутати и људе и њихове домове.

„ У оној гужви представници власти ипак су имали толико присебности да краљицу и принчеве одмах сместе у дворски воз и извезу их ван домашаја необичне појаве.

„А снег је сипао, као из рукава, и хладноћа је продирала и у станове.

„Тада људи и жене нагрнуше у цркве, тражећи спаса у вери. Јавно, на глас, ис — поведаху своје грехове, оптужујући се да су заслужили овакву казну небеса, преклињући за милост.

„Како су бежали у гомилама, људи су се сукобљавали и пречили једни другима пролаз. Тада је, у гужвању и пробијању пута, подављен и погажен велики број слабијих, особито стараца и деце. Само на углу улице Гарибалди и Св. Јануара покупљено је око педесет лешева и преко сто тешких рањеника. Све то било је страховито“.

Тако је јављао Есканде. Други извештај приспео је два дана касније из Рима. Есканде је јављао:

„Свршено је. Италија је капитулирала. Али да вам допуним први извештај. Сада народ у Италији зна у чему је била ствар, али цело јавно мњење осуђује владу што се није дала поучити на примеру Француске и што је тако несмотрено изложила погибији силан свет. Колико их је који су пропали од назеба! Да су били предупређени, пожурили би у домове и заштитили би се од хладноће, уместо да у страху зебу по црквама и јуре као да су изгубили главе.

„Појава која је опустошила варош Чивита-Векија трајала је два пуна сата. Свака кућа оплакивала је којега од својих. Свака биљка уништена је. А као што се постепено размотавао, тако се и умотавао онај сури облак и уступао место сунцу на заходу. Врло брзо завладала је летња топлота, а преко ноћ су ишчезли и трагови оне ужасне мећаве. Тек, лешеви су били ту, а до пре неколико часова бодро и свеже зеленило није се више нигде могло видети.

„Како влада ни после овог искушења није одмах јавила разбојницима да пристаје на њихове услове, ови су, у року од једног дана учинили исто и са Турином и Миланом. А да би показали сву своју моћ, и Болоњу су уништили огњем, и тако завили у црно силан свет по Италији.

„Истовремено је приспела и последња претња Рацисрака. Објављивали су талијанском народу, да ће му уништити његову престоницу, сам Рим.

„Стање је било критично. У народу се такорећи преко ноћ покупила сума потребна да се помогне влади, да лакше поднесе ту велику новчану жртву. На тај начин би и Италија спасена од освете уцењивача. Али ко је сада на реду?“ завршио је дописник париског „Света“.

Гост Париза.

Протече месец дана затишја. Ништа се није чуло о тајанственим господарима топлоте и хладноће. Италија је превијала своје ране, а Париз је гостио и частио једног егзотичног госта, који је, тих дана путовао по Европи. Тај гост био је неки индијски великаш, један млади раџа, који је водио собом многобројну шарену свиту и, по причању људи, био необично богат.

Париз воли да се занима сваком личношћу, ако је богата и необична. Убрзо престоница Француске није говорила ни о чем другом до о лепоме раџи.

Јер тај индијски раџа, у раскошном оделу свога народа, био је врло лепа појава. Звао

се Токра-Дази-Пал и имао је дивне црне очи, љубазан осмех и суров поглед. Толико је било довољно да занесе ватрене и безбрижне Парижанке.

Есканде је био добио налог да опише у своме листу појаву и обичаје индијског великаша. Бар ће у том занимљивом послу заборавити оне ужасе које је видео по Италији.

Али баш онога дана, када се Есканде пријавио раци и добио позив да га посети то вече у његовој палати, стиже у Париз вест да је сада Немачка уцењена. Тако млади репортер није могао да види занимљивог Индијанца, и морао је журно отпутовати у Немачку.

Фон Херберт, председник „Рајха“, сазва одмах савет министара, који одлучи да Немачка сместа пристане да преговара са друштвом Рацисрака. Би испраћен бежични телеграм на четири стране света.

Есканде је био зле воље. Због тога није вредело кретати из Париза. Али он се преварио, као и влада Немачке. А то све због несмотрености чиновника који је имао да испрати маркониграм о пристанку Немачке: уместо да употреби најснажније таласе, он је пустио вест најслабијом струјом. Кобна омашка, као што ћете видети.

Сутрадан фон Херберт прими другу опомену од Рацисрака, али та опомена је била управо заповест, да исто вече, у 18 часова и 30 минута, буде у Штетину, на Одеру. Вест се завршавала речима: „Наше присуство ће вам бити откривено.“

Председник „Рајха“ веровао је да га зову ради преговора, мислећи да су они примили његов маркониграм. Али се показало да су га звали у тај град, да би својим очима видео несрећу која се имала сручити на ово место.

У 18 часова и 30 минута председник и један министар чекали су у Штетину да се „открије присуство“ Рацисрака!

Одједанпут тле се стане трести и куће се заљуљаше из темеља. У истом магновењу чу се страховита експлозија. Огроман млаз огња, помешан са густим црним димом, диже се пут неба, које се час пре застрло једним необичним облаком. Поремећај у ваздуху био је тако силовит, да су се просула сва стакла са кућних окана. Ниједан прозор у вароши није остао читав. Људи су били дизани у ваздух неком чудном замајном снагом, а потом одбацивани као лопте. То се догодило и са председником и његовим пратиоцем. Одасвуда се откидало камење и падало у нереду, те су многи грађани погинули у тој катастрофи. Место је било фабрично. Оружје и муниција, који су ту израђивани, летели су у ваздух.

Немогуће је замислити сав обим несреће. Варош се зави у црнину, све живо заneме од ужаса. На срећу експлозија се догодила у време када радници нису били у фабрикама. Па ипак је пало преко хиљаде жртава, а штета у материјалу износила је више милиона.

Председник и министар похиташе да се врате у Берлин. Тврдили су да већу несрећу не би изазвао ни какав жесток земљотрес. О томе како је наступила катастрофа, председник је, према увиђају на лицу места, могао у Савету испричати оволико:

Око пола седам увече они који су били заостали у фабрици муниције, а и они који су се налазили у околини те фабрике, осетили су одједном да постаје врло топло. Била је већ увелико јесен, а и сунце је зашло, а топлота је непрестано расла и постала жешћа од најврелије сунчеве јаре. Један од радника хтеде подићи са тла некакве алатке, али их брзо испусти, јер су биле вреле до усијања.

Топлота је запалила прво један газометар. То је била прва експлозија. Потом је настао низ других, страшнијих експлозија. Осим тога од те необичне жеге угинуле су биљке на пет километара унаоколо.

Поведена је истрага у Берлину, на станици бежичне телеграфије. Чиновник је признао своју погрешку, али од тога никоме није било поможено. Пуштен је нов маркониграм, којим се поново јављало: „Немачка пристаје.“ Тајанствени зликовци ухватили су тај телеграм, јер су одмах потом следовали услови о предаји новца.

Тако је подлегла „шачици бандита“ она иста Немачка, која се до пре неки дан ругала Француској због њеног унижења. И она је платила откупнину, само у својим маркама.

Есканде се врати у Париз. Он у „Свету“ описа живо и сликовито, како је то само он умео, страховите догађаје у Штетину, али ни он, нити ико други, могаде учинити ма једну претпоставку о тајанственим Рацисрацима.

Уваврело језеро.

Протече два месеца. Али сада су све државе напрегнуте пажње очекивале да се уцењивачи опет појаве. И нису се преварили.

Једног дана целим светом пролете вест да су уцењене Сједињене Државе. Од њих су тражили ни више ни мање од сто милиона долара.

Али влада у Вашингтону не хте се покорити. Американци нису могли замислити да ће се неко усудити и њих тако да понизи. Влада одрече да плати, што изазва кишу кочоперних чланака по америчким листовима.

Али је влада Сједињених Држава истовремено предузела мере да спречи напад невидљивих господара топлоте и хладноће. Образоваше се чете добровољаца; флота изиђе из лука; одасвуда се управише топовске чељусти. Пут — кога? Просто пут великог небеског свода! У вис се подиже тисућа аероплана, а морем се осу мноштво торпедњача. Научници инжињери састаше се, да се посаветују о мерама које би још ваљало предузети. Све се то збн у времену од двадесет и четири часа, иако су уцењивачи оставили

три дана рока. Американци су били спремни да се, ето, боре и против самога неба. Управо, веровали су да оне, који су претили, треба тражити у висинама, изнад земље.

Другог дана, конгрес научника и инжењера изјави да не може дати никаква савета, пошто је непријатељ невидљив. Стање науке достигло је велику висину, али како тражити некога под облацима, кад га не могу наћи ни најсавршенији далекозори?!

То је био први израз немоћи Сједињених Држава. И то је, у исти мах, навештавало пораз. Али влада, потпомогнута штампом, није попуштала. Па лепо, боримо се и са самим небом! Пошто је јасно да се под именом „Рацисрак“ крију само људи, они нам не могу умаћи. Избраздаћемо небо у висинама доступним човекову полету. Немогуће је да се та сила, која није божанска, не скрши једног дана. Видећемо!

Први напад Рацисрака догоди се у Георгији, на северу Атланте. Тамо су се налазиле две батерије топова огромног калибра спремних на паљбу на великој даљини, и један депо муниције.

На педесетак година пре дана када се десише ови догађаји, инжењери су саградили на току једне реке огромну брану, посао одиста дивовски, и створили су једно вештачко језеро са необично великим коритом. Од овог језера били су спроведени канали, који су просецали безброј ливада и њива на далеко и на широко, те је на тај начин тле постало врло плодно.

Трећег дана, у подне, обе топовске батерије и депо муниције, и ако су били добро прикривени, одлетеше у ваздух. Како се то догодило? Људи су на небу видели само једну једину црну тачку, али на огромној висини.

Добровољци, који су требали да рукују топовима, страдали су за време експлозије. Њих неколицина, који су случајно остали у животу, видели су потом како она црна тачка расте и као да се спушта ниже, али истовремено су осетили и као неки талас несносне врућине. То све је брже боље телефонски и бежичном телеграфијом јављено на све стране. Одмах је из Вашингтона послата читава ескадра војних аероплана, који су располагали ванредном снагом.

Онај облак се спустио још ниже и уставио се баш над самим језером. Могло је бити око 2 сата по подне.

Пристрављено становништво помишљало је, у први мах, да се спасе у подруме. Али је подрума било мање но људи и ту је, у гушању, пало прилично душа. Велики део дао се у бегство жељезницом, колима, аутомобилима.

На једном друму у близини града некакав духовник покуша да устави бегунце. Босоног и гологлав, стаде проповедати да је куцнуо час у коме Бог плаћа човечанству за његове безбројне грехове. Уморио се Господ, говорио је свештеник, и ево хоће да смакне овај свет.

Али ова проповед само повећа страх у људи, и они се сасвим избезуме. Једна гомила захвати собом свештеника, који је позивао на покајање, понесе га и — касније су га нашли скоро сасвим гола, са избијеним оком и изубијаног на некој пољани. Али он је био полудео од ужаса.

Авиони који су послати из Вашингтона, приспели су. Но где је непријатељ?! Пођоше га тражити испод оног облака, па се више не вратише. Видели су их како падају у језеро, као мува кад се опрље о свећу. Огањ их је уништио.

То вече, они који беху остали у животу, угледаше како се језеро пуши. Још већи ужас овлада свима и онако престрављеним душама. Све живо што се налазило у околини језера угуши се од велике жеге. У ноћи се упали шума на обалама језера, па затим огањ обухвати поједине делове и цео град букне у пламену. Ускоро су се они који су се били склонили у подруме погушили од јаре или погинули под рушевинама својих кућа.

Кад је свануло, чуло се неко грохотно крклање: то је вода у језеру проврела. Вода је кључала цео дан и непрестано се испаравала. Трећег дана, када нестаде оног облака, сунце обасја жалосно дно исушеног језера, и једну мртву варош, пуну рушевина и загушљивог дима. Од људи није остало ни трага, чак су им и кости изгореле.

Требаће година дана да се језеро поново напуни водом, али оне људске жртве нико неће вратити у живот. Тако је Атланта постала место једне од најужаснијих катастрофа откако је света и века.

Ипак, то није било све. У Тексасу изгореше најбогатије житнице, пламен уништи плантаже памука, плануше у огњу силни петролеумски бунари.

Затим наступи кратко затишје од два дана. Рацисраци поновише свој захтев, да им се плати сто милиона долара.

Тада, Сједињене Државе објавише да су побеђене и платише тражену свету.

Жермена се појављује.

Једнога јутра Есканде по своме обичају уђе у Министарство Унутрашњих Дела, да покупи дневне вести. Он прође кроз мали салон који је био чекаоница, па се упути вратима шефа кабинета.

Док је вратар пријавио репортера, овај је доспео да погледа по онима који су чекали на ред да буду пуштени министру. У овој гомили разних молилаца, једна женска прилика привуче поглед младога новинара.

Стајала је поред једног прозора. Висока, витка појава, налик на оне грчке кипове, у којих су нераздвојни лепо тело и љупкост покрета. Ретко лепе очи са дивним, паметним, али сетним погледом. Бледо лице правилних црта, у оквиру сјајне црне косе.

(Наставак у идућем броју)

Наука у борби са злочином.

Наука је у могућности да утврди има ли човечје крви у мрљама које постоје чак и више векова.

Ландријева афера вратила је јавност на старо питање које постоји откако је злочинаца и судија које злочинце кажњавају: да ли на понеким сумњивим мрљама на оделу или стварима злочинца или повређеног има и трагова од крви и, ако је има, да ли је та крв човечја или је пак животињска крв. Од одговора на ово питање често зависи живот или смрт једнога човека, јер није лако узети на душу живот људски, па макар то био и живот једнога Ландри.

Крв у мрљама.

Прво питање које ће судија ставити лекару или хемичару вештаку код најтежих злочина обично је да ли је која мрља од крви.

Зна се да се крв састоји поглавито од једне провидне, жућкасте течности, у којој плове мала телца, видљива кроз микроскоп, а најглавнија су црвене боје и зрнаста облика. Та телца су сплоштена, у форми тантуза. У пречнику имају једва неколико хиљадитих делова од једног милиметра. У нормалној човечјој крви појављује се под микроскопом у облику малих усамљених жућкастих кружића и само својим страхотно огромним наслагањем та зрнца дају крви њену карактеристичну црвену боју. Има их од прилике на пет милиона у сваком кубном милиметру, а то ће рећи да их у свих 7 литара крви, колико је има просечно у свима нашим артеријама и венама, можемо набројати до махнито лудог броја — 35.000 милијарди или 35 трилиона крвних зрнаца, број фантастичан који човек у опште није у стању ни замислити и који се изражава са четрнаест цифара, ето овако: 35,000,000,000.000.

Девет десетих делова ових зрнаца састоји се из једне нарочите беланчевинасте масе, богате гвожђем, из хемоглобина, који изазива карактеристичне физичке и хемијске реакције, на којима се и оснива истраживање присуства крви у сумњивим мрљама.

Хемоглобин се раствара у хладној води, ако није био претходно изложен топлоти или комбинацији са ма којом хемијском супстанцом, као на пример гипсом; ну, чак и у оваковим случајевима, могућно је добити једињења хемоглобина употребом погодних реагенција, као што су амонијак, пиридон, сумпорна киселина, те је и на тај начин могуће утврдити постојање крви.

„Развијање" невидљивих мрља као на фотографској плочи.

Пошто свестрано испита и фотографише сумњиве мрље, вештак се труди да откине делић ради анализе. У ту сврху он просто састружe делић, ако су наслаге доста дебеле; ако нису, он откида делић од самога замрљаног предмета, дакле, струготину од дрвета, комадић штофа. Такав очеснути делић спушта се у воду да се добро раскисели, па се после излаже реагенсу састављеном од мешавине тинктуре раковине и терпентинскога уља. Има ли крви, добиће се карактеристична плава боја, а то је тако звана Ван Динова реакција.

Ну, пошто утицај носних слина, пљувачке, гвоздених соли, сока од кромпира, и т. д. може омести правилност пробе, постоји између многих других, и т. зв. Мајерова реакција, помоћу фенолфталеина, где ће се добити, кад има крви, јако црвена боја.

Ако се пак само подозревају крваве мрље, али се исте не могу стварно да виде, што ће се десети код извесних материја тамне боје, прибегава се духовитоме лукавству, т. зв. Тејлеровој методи. Узме се лист белог филтр-папира, који се натопи дистилисаном водом, па се прилепи на сумњиву површину. Ако доиста има крви, хемоглобин се раствори у води која влажи филтр-папир. И, ако се сада на овоме листу хартије изврши Ван-Динова реакција, добиће се плава боја свуда где је хартија била у дотицају с крвљу. На тај се начин добије прави отисак, прави фотографски снимак крвавих мрљи, које се другачије никако не могу опазити.

Микроскопом се све ове методе још и усавршавају и допуњују, као што им се придружује метода образовања кристала хемина, које ће се тело добити утицањем сирћетне киселине на раствор хемоглобина у кухињској соли. Посматрањем тога препарата кроз микроскоп опазиће се фини жути паралелограми, здружени у облику крста и звезде: ови кристали су непобитан доказ да има крви. Могу се, шта више, и очувати као доказ за доцније, на пример за судски претрес.

Спектрална анализа

такође ће дати драгоцени доказ о крви, јер кад се сунчаноме зраку који се има пропустити кроз спектар препречи пут раствором хемоглобина добиће се две тамне пруге у жутој и зеленој боји спектра. И довољан је, уз припомоћ микроскопа, такав раствор хемоглобина који би одговарао само 1 граму на 10 л. воде.

Крв и рђа.

Дешава се, нарочито на оружју, да рђа потпуно изеде крвне мрље. У том случају се употребљава нарочити, Нашетов микроскоп

чији је објектив снабдевен призмом, те концентрише светлост под повољним углом на тамно тело које се испитује. Изнад окулара, усправно, постављен је фотографски апарат, којим се могу добити снимци карактеристичних мрља за судски претрес, као доказ.

Је ли крв човечја или животињска?

Догодило се много пута да се убица изговарао, кад су му показивали крваву каму или кошуљу, да је клао петла! Како ту стоје ствари? Чија је ту крв?

Ако спектрална анализа и хемински кристали не показују никакву разлику код човечје и код животињске крви, срећом величина и облик црвених крвних зрнаца различни су код сисаваца и код осталих животиња. Сисари имају зрнца округласта с удубљењем на сваком страни и без језгра; зрнца пак птица, гмизаваца и риба овална су, имају језгру и биконвексна су. Но и по величини су много већа. И зато ће, нарочито код свежих мрља, микроскоп вазда врло лако пресудити спор је ли крв од петла или од каквог сисара.

Али је зато готово немогуће наћи разлику да ли је крв човечја или неког другог сисара (зато тешко злочинцу, који се брани да је клао петла, и тешко судији ако злочинац упорно тврди да је клао прасе!), а то је од највеће важности! Једино би још могла пресудити величина пречника појединих зрнаца: во и коза, на пример, имају пречник зрнца од 5 хиљадитих делова од милиметра, миш 0.006 мм, зец 0.007 мм, човек 0.0075, пас 0.008, слон 0.009 и т. д. Али кад се има на уму да ни два миша, ни два мајмуна, па ни два човека нису по величини једнака, па дакле ни њихова крвна зрнца, онда би то био веома слаб доказ, да би се на основу њега могло решавати о животу и части једнога човека.

Ну, проналазак др а. Бордеа, године 1899, у Пастеровом Институту у Паризу, учинио је преокрет. А Борде је нашао ово: убризгате ли кокошије крви зецу, серум тога зеца постаће кроз неколико дана прави отров за кокош, којој ће просто разједнити и растворати крв. За све друге животиње осим кокоши биће безопасан. И тај принцип важи за све животиње и убризгавање њихове крви узајамно.

То је одмах примењено и на судску медицину. Убризга се крв питомог зеца на неколико дана пред пробу ком човеку и добије се серум. Тај серум се сапне на сумњиву мрљу, па ако је мрља од човечје крви, настаће карактеристичан процес уништења, разједињавања крвних зрнаца, по принципу Бордео-ову, јер је серум од човечје крви дошао у човечју крв, а једнородност је у томе случају отров.

Сличну је реакцију, доцније, употребио Васерман за констатовање сифилитичних спирохета. Али то тек узгред.

„Анафилаксија"

се састоји у томе што ће једна животиња, којој сте данас убризгали извесну количину неког отрова, сутра бити много осетљивија на много мању количину истог отрова, док је према другом, још неубризганом отрову, потпуно неосетљива. Кад се морском свињчету данас убризга човечје крви, па се то понавља, онда ће животињица кроз неколико недеља постати тако осетљива на човечју крв, да ће јој и најмања доза бити смртоносна. Не само то: довољно је, на пример испрати крваву мрљу, чак и се оружја са кога је крв спрана и мрља отрта, па ипак препарат од те мрље, само ако је крв људска, биће смртоносан за морско свињче. Свака друга крв је пак безопасна.

Закључак.

Има још доста питања која интересују, али нам простор листа не допушта да у њих улазимо. На пример, злочинац се брани да је крв била из његова носа. Да ли се то проверити? Ствар није искључена, јер се може констатовати присуство материје из носа поред крви, али није ипак извесно. С другим органима је већ теже.

Али медицина напредује, тако да се већ почиње поговарати како ће се моћи одредити чак и то да ли је крв од човека или од жене, и још много других интересантних ствари. А кад наука буде отишла толико далеко, разним Ландри ће посао много теже ићи за руком; само, на жалост, прави Ландри као да се не боје много суда.

Арапски бројеви дошли су у Европу 1202. године, а донео их је Леонардо Пизански.

*

Први мост од ливеног гвожђа постављен је на реци Саверни код Колбрика. Израдили су га Велкинсон и Дерилеј 1773—1779 године.

*

Прва железница, коју су вукли коњи, примила је путнике први пут 27 септембра 1825. То је било на пруги Стоктон-Дарлингтон. Локомотива први пут се употребила 15 септембра 1830., на путу између Ливерпула и Менчестра.

*

Шиваће машине је конструисао И. Хове 1816. године.

*

Гласовир је дело Бартола Христофали из Фиренције (1711. год.).

Последњи дани једне краљице.

Жил Жанен.

Ноћу, 1. августа 1793. године, спремао је надзорник тамнице у Консиержериу једну уску собицу, која се налазила при крају дугог и тамног ходника. Собица је била мрачна, влажна и плеснива; у њој се никада није знало када је дан; до те тамнице сунце није допирало. Кревет, два покривача, један суд за воду и две клупице: то је био цео намештај у собици.

Морала је бити велика личност за коју су се такве припреме чиниле у Консиержериу. Та, коју су ишчекивали, била је француска краљица, кћи Марије Терезије, царице аустријске.

Било је три часа у јутру, небо је тек прву румен показивало. То није била више ноћ, а није настао ни дан.

То је било време, када је млада краљица француска, срећно и у тишини, у одајама версаљским, отварала прозор и ишчекивала прве сунчане зраке, прву тичију песму.

А како су биле лепе баште у Версаљу у то доба!

Она као кристал бистра вода, која жуборећи пролази кроз цветно зеленило, онај народ заспалих статуа, она прастара дрвета, која су видела великога краља и велики век, оне алеје по којима је Босие шетао, и на крају ових алеја мали Тријанон, мраморна колиба у којој је краљица била пастирка: то је одиста била величанствена јутарња слика!

Данас у три часа краљица је изненада из полусна пробуђена. Из Тампла морала је у Консиержери.

Њена соба била је још сувише сјајна. Она се подиже и два жандарма отпратише је до затворених кола. Никад више неће она кроз ове прозоре видети лепо јутарње руменило. За француску краљицу нема више зоре, нема тица певачица, нема зеленог лишћа, за њу има само још једно, а то је: џелат...

Када је дошла у Консиержери, изгледаше јој као да су јој ту сви путеви познати. Чврсто и тихо корачала је она мирним ходником, када је пролазила кроз галерију Лебрин, где су биле одаје краљеве; пред собним вратима видела је стражу, шпијуне... Изгледало јој све као припремљено, и уђе без оклевања.

Пружише јој тамнички протокол: она потписа своје име поузданом руком. После тога посматраше влажне зидове, хладни под, гвожђем окована врата, место потпуне сиротињске беде.

Она се плашила, али ова краљевска душа убрзо се прибра. Затим извуче из својих недара мали часовник, који су јој били оставили, и виде да је четири сата у јутру. Обеси часовник о ексер, који је нашла. Тај ексер је био једини украс њене краљевске собе. Како је молитву још у првом затвору очитала, пре него што је легла у постељу, то се сада скиде да се одмори.

Поред краљице стајала је тамничарева жена и њена слушкиња. Слушкиња се звала Роза, добра девојка из Бретање, коју је дирнула краљичина беда. Зачуђено је гледала краљица у ово створење, које ју је сажаљевало и које јој је хтело помоћи при свлачењу.

— Остави се, дете моје, говорила је краљица, ја сам се већ одавно навикла да се свлачим сама.

Тако је провела она четрдесет дана, удовица и сама. Никакве вести о својој деци, никакве вести о својој заови Јелисавети, која јој је била више него сестра! Никакве друге ларме осим лупање врата која се отварају и трескања кара, које џелатима доносе дневну храну.

Око половине септембра дође код краљице Фуњије Тенвиљ, бесан од гњева. Цела република је била узбуђена. Стражари су били прогоњени, вратари затворени, један стражар је намештен испод краљичиног прозора.

Десило се нешто страховито: дозволили су да поред краљичиних ногу падне један каранфил.

Она је подносила ову увреду без протеста. Она је била без осећаја као онај лепи мрамор, који представља Ниобу. Она је била тако мирна, тако тужна, тако лепа, да су и сами њени најсуровији стражари држали капу у руци, када су се њој приближавали. Из тог затвора она је још ширила свети страх, који је плашио њене џелате.

Једног дана рече она слушкињи:

— Розо, очешљај ме!

И притом забаци ону лепу главу, која је тако брзо морала пасти, а у дугачким витицама расу се она дивна коса, коју су сви француски песници опевали.

Надзорник не хтеде допустити девојци да учини ту дужност према краљици. Он рече да је то „његово право". Сама краљица узе да доведе своју косу у ред. Само џелат је имао права да је додирне. Када је наместила ону дивну плаву косу, да окружи своју главу са више величанства него што је круна, разделила је мало, загладила на челу и посула намирисаним прашком. Затим метну на главу просту капу.

Тог дана била је република милостива и дозволила је да заточеница добије из Тампла неколико батистених кошуља, неколико марамица, свилених чарапа, марама за врат и један бео спаваћи огртач, са још неколико белих пантљика. Краљица се смешила тужно, када је добила тај заостатак некадањег сјаја.

— По овоме познајем своју сестру Јелисавету, рече она.

И одиста, по молби госпође Јелисавете дозвољен је тај луксуз.

Књиге и хартију забранили су јој, шта више, није смела имати ни маказа ни конца, свакако да не би имала чиме да скрати дуго време. Али, при свем том, она је извукла из тапета дебео конац и од њега је помоћу игле начинила гајтан. Колена су јој послужила место шиваћег јастучета.

Недељом јој је давао вратар по некад саксију са цвећем, и тада је она била пресрећна: она је волела цвеће врло много.

Једног дана и цвеће су јој забранили. Краљица је заволела и доброћудно лице бретонске девојке, и девојци забранише да је краљица виђа. Све што су јој дозволили било је: да може краљичине ципеле сваког дана чистити.

То су биле мале кожне ципеле, могле су се сматрати да су вилине папуче. Цела француска обажавала је те ноге, па и сада су биле достојне обожавања, када нису припадале краљици.

Једног дана узе милосрдни чувар те ципеле и очисти их својом сабљом од блата. Преко пута било је неколико затворених робијалиста. Кроз решетке махали су они рукама на чувара; овај им донесе лепе мале ципеле, и сви их љубљаху, љубљаху их из свег срца.

У подне доноси вратар краљици у здели ручак: парче меса и нешто зелени. Када би у тањиру остало што од ове сиротињске хране, то би се поделило између несрећних племића, који су са поносом и одушевљењем јели ове сиротињске преостатке. Гологлави, стављали су суд с водом на усне и пили „у здравље Њеног Ђеличанства".

Она није имала ни сандука, ни ормана, па ни најмање огледало. После непрекидне молбе добила је краљица кутију за рубље и мало огледалце, које је обесила о исти ексер, где је стајао и часовник. И тога дана била је тако поносита, као да је добила најлепше венецијанско огледало или какав најскупоценији део намештаја.

И сред пеле ове заоставштине, ове ужасне беде, под теретом великих болова, показивала се још увек као краљица и жена — најлепша краљица на свету. Земљани суд с водом приносила је она устима са тако величанственом љупкошћу, као да је то био златан пехар.

Њене лепе, беле, хладне руке, њена дивна гола глава, њен величанствени стас, њено ћутање, њена резигнација, све су то сјајне појединости, које људска уста нису у стању да прикажу доста верно. Поред свега тога, она је добијала нездрав ваздух, рђаву храну, бриге, она је добијала све то, не тужећи се.

Како краљица није имала доста рубља, то је Роза поклонила своју сопствену кошуљу сиротој великој госпођи. Није знала како је то било доцкан. И часовник су јој одузели. Никада није какав други часовник носила сем тога, који јој је некада поклонила царица Марија Терезија. Само је још знала када је јутро, када су заточенике водили на губилиште; подне, када су смртне пресуде објављивали; и вече, када су нове заточенике доводили.

Узеше јој, исто тако, и два лепа дијамантска прстена. Она се радо тим прстењем китила, метала их час на једну час на другу руку и њихово камење није величанственије сијало од дивних очију на њеном бледом лицу. И дијаманте да јој узму — за име Бога! И венчани прстен — последњу успомену на краљевског мученика, какво варварство! Није ли једна жена скупо платила тај прстен, па и њега да јој отму?

Ту златну бурму платила је она својом лепотом, својом младошћу, својим животом. Та златна бурма начинила ју је краљицом француском — и каква је била та Француска! Она је била краљица једнога вулкана. Та бурма подигла ју је на престо, који је још тада био уздрман. Та бурма отворила јој је врата од палате — од једне пусте палате. Та бурма одвела ју је у краљевску постељу, у постељу пуну народних бајонета. Та бурма спојила ју је с краљем — убијеним краљем. Та бурма начинила ју је мајком једнога краља — краља, који је дат обућару на занат и од њега убијен гажењем. Та бурма начинила ју је сестром једне светиње, оне свете Јелисавете, која је била пуна беде и невоље. Та бурма дала јој је пријатеље — пријатеље који су протерани или погубљени.

Када би људождери разумевали свој занат, онда би овој жени оставили бар бурму да је има пред очима и дању и ноћу. Да су ти варвари знали да је удовица Луја XVI у једном медаљону на свом срцу носила косу краљеву и да је тај медаљон стављала на усне и пољупцима обасипала, пре него што се Богу молила, они би несумњиво отели краљици и тај украс њенога срца! Бог је сачувао.

Дванаестог дана дођоше судије. Оставише једног официра да спава у краљичиној соби. Краљица није легла.

15. октобра пробудише је да је воде у судницу. Она је спавала и брзо се пробуди, и не доручкујући отишла је она пред оне, који се називаху њеним судијама. Говорила је као што само анђели говоре. Девет сати бранила се она сама противу толико њих, а још ни-

Обраћамо пажњу на конкурс, објављен на 17. страни.

како није ни мрве окусила. После је добила супу и смртну пресуду.

Најзад дође дан ослобођења. Претпрошлог дана та је жртва сама својим рукама поправила црну хаљину, коју је мислила да понесе на губилиште. Али како је у тој хаљини за време суђења изгледала сувише величанствена, то су наредили да мора да иде на шафот у белом огртачу, који јој је Јелисавета послала.

Наместила је своју косу и како се уплашила, када је видела да јој је преко ноћи оседела!...

Треба ли да причам шта Роза вели? Да је краљица најпонизније молила жандарма да окрене главу, да би могла хаљину променити и да је овај одбио. И када је променила хаљину, она је осетила последњи осећај — женску стидљивост.

Узе хаљину коју је скинула, сави је брижљиво и остави испод покривача — док ју је џелат чекао!...

Остало је познато, ја немам више снаге да причам.

С француског
Дан. У. Вукићевић.

Млада девојка сутрашњице.

Марсел Прево.

(Из француског часописа „Lectures pour Tous“.)

Ви сте љубазно наваљивали да упознам Ваше читаоце са идејама Франсоазиног* стрица о „младој девојци сутрашњице“.

Пристао сам, не размишљајући дуго, што је била велика несмотреност.

Данас ваља да одржим своје обећање и да опишем младу девојку у будућности, и тај ми се посао чини помало јалов. „Сутра“ нам је непознато услед битних одлука Провиђења. А у колико ваља поштовати те одлуке? Жена будућности, књижевност будућности, друштво будућности, то су наслови чланака, и ништа више. Ако су чланци добро састављени, шта ће садржати? Расуђивања о тежњама жене, књижевности, друштва д а н а ш њ е г, — са закључком мање или више опширним да ће се данас опредељено развијање наставити и сутра, извесно у истом смислу који има данас. Такво закључивање прешло нам је у навику; особито радо се примењује у опредељивању времена. Метеоролози предвиђају, за сутра, време сличноме какво је било онога дана кад су писали своју прогнозу, само што предскажу и какве лаке промене. Девет пута ће имати право. Али десети пут неочекивано се образује какав циклон на Британском Острвљу, или подуне широко и све прогнозе су оборене, јер је време баш супротно од онога које се предвиђало.

Тако је и са нама од којих се тражи прогноза у области психолошкој и социјалној. Сутрашње време ће се осмехивати или мрштити тек сутра; млада девојка сутрашњице очаравање и доводити у очајање људе сутрашњице. Сутра је велика тајна. Зато ћу вам ја, као какав опрезан метеоролог, у кратко наговестити у коме смислу нагињу, д а н а с, по моме мишљењу, тежње младе девојке и друштва.

Пример једног катастрофалног догађаја који је испреметао сва предвиђања психолога, такав пример баш имамо за собом. Око 15 јула 1914 постојао је, по свој прилици, негде на нашој земљи какав психолог од заната, који је умовао о „девојци сутрашњице“, савијен над својим табаком хартије. Говорио је ово, говорио оно; наводио примере, исписивао статистичке податке: број људи и број жена у свакој држави; занимања мушкараца која су жене већ освојиле, бројеве студената на свима универзитетима. Потом је изводио закључке, повукао црту и потписао... А кроз петнаест дана, циклон!

За идућих пет година умире пет пута више људи но жена, жене прихватају све мушке професије, по универзитетима настаје дар — мар, а већина одраслих мушкараца иде под заставу. Прогнозе оне добричине психолога-социолога распрсле се у прах и пепео, у правом смислу речи. Нека нам то послужи као пример и поука!

Исти тај ваљни психолог-социолог пашће у искушење можда и данас да рекне: „Рат је имао такве и такве утицаје на мисли и нарав младе девојке; према томе девојке будућности биће онакве каквима их је рат начинио. Бесмислица! Велика заблуда! Водимо рачуна, и те колико, о утицајима рата, али не заборавимо да је рат свршен и да, међу променама које је рат наметнуо наравима и обичајима, има велики број пролазних, и ако ће неке од промена бити и сталне. Тек пошто установимо које су од тих промена сталне, а које пролазне, моћи ћемо се приближити истини.

Разгледајмо прво три неоспорна утицаја рата на оне младе девојке које су тада имале између петнаест до двадесет година.

Рат је утицао да су постале зреле, јер их је приморао да се занимају тим догађајем националним, светским; намећући искушења трајна и честа њиховој осећајности; дајући им, у породици и друштву, неку врсту проглашења пунолетства, једним скоком оне су достигле своје старије.

Рат је повећао њихову самосталност, потиснувши у позадину полу-светске, полуморалне услове који су сачињавали њихову друштвену уредбу.

Више их нисмо туторисали и надзиравали кад су излазиле саме. Многе су ушле у болнице, многе су замениле мушкарце у пословима које су ови напустили: за плугом, у радионици, у школи, у трговини, у индустрији.

* Чувена су Писма Франсоаси (Lettres à Françoise од Марсела Прево.

То је било готово са свима младим девојкама француским за време рата.

Рат је учестао, олакшао и упростио општење између младих људи и девојака. Да не споминемо питање болница, већ сто пут проучавано. Али нису се они налазили само по болницама. Када би ратник дошао на осуство, младе девојке би га славиле, частиле, мазиле. Родитељи су у томе видели нешто сасвим природно и правилно. Тако је изобичајено мноштво ситних друштвених зачкољица које су раније чиниле немогућима узајамне честе састанке младог мушког и женског света. Затим, међу јунацима који су нам долазили са бојишта било је Енглеза, а ови су много слободнији у дружењу са девојкама но младићи у нас.

Напослетку, вршење дужности које су раније вршили мушкарци, осећање да оне раде мушки посао, утицали су да девојке стекну убеђење о једнакости мушкиња и женскиња. Тако се умањило духовно поштовање слабога пола према јакоме полу, а порастао је осећај дружељубља и једнакости. Ево укратко промена које је рат извршио на нарави младе девојке. Али док ја набрајам те промене, ви већ увиђате да неке имају изгледа на трајање, док су друге већ нестале.

Крај рата био је за цео свет сигнал ослобођења, празника, весеља, и од тога сви народи као да су били полудели. Па како да томе избегну младе девојке, оне чија је „зрелост“ била вештачка, а „озбиљност“ наметнута? Наступи извесна распуштеност међу младим девојкама које је рат присилио на претерану озбиљност, и оне похиташе да накнаде пропуштено време. Наравно да су за собом повукле и оне које су у почетку рата још биле деца — оне које данас имају седамнаест, осамнаест година. То је врло значајна опасна.

И ако је можда опште мишљење да су данашње девојке озбиљније и зрелије но пре рата, ја не пристајем уз то мишљење. Опажам чак да оне више траже забаву, но девојке из 1913 године, и мање уче и раде.

Утицај који је имао рат на девојке у изједначавању на послу, неоспорно је трајнији. Чак је врло одређен. У будуће млада девојка ће увек рећи младићу: „Ми смо доказале да вредимо колико и ви, осим што се не можемо тући.“ Али зар ви нисте опазили са каквом су готовошћу девојке оставиле своја ратна занимања? Жене су пустиле да их мушкарац одасвуда потисне: из администрације, из фабрика, са трамваја, из радњи. Сада их још видимо у прилично великом броју код писаћег строја. Окрутност мушкараца да се дочепају своје зараде? Јесте, али зашто су жене тако лако одступиле? Исто је то и на селу. Чим се човек вратио из рата, жене су му одмах вратиле његово оруђе и повукле су се. Према томе биће да је искуство доказало да лепи пол, у случају невоље, може бити замена ружноме полу, али да није и с т р а ј а н.

Рат је за десет година убрзао развој друштвених односа између мушкараца и женскиња. У будуће, ништа неће задржати тај развој, и то је паметно, иако се, у почетку, показало донекле опасно. Уосталом бракови између младих људи могу се сматрати као прва последица олакшаног дружења младих девојака са младићима. С тога становишта, модерне девојке су много добиле. Затим, ти су бракови бољи, јер су искренији. Данас је врло ретка неискрена млада девојка која све зна а претвара се да ништа не зна, иако модерна девојка често претерује у говору или у држању. Наравно, у пристојним круговима такве претераности биће означене и изобичајене.

Завршимо. Млада девојка данашњих дана, у Француској и у целоме свету, није сигурна у своју будућност. А да не би много мислила на то, она тражи забаву са више жара но пре рата.

Као што се у младих људи који су се најбоље показали на фронту опажа искрена одвратност према рату, — тако модерна девојка, која је заступала мушкарца за време рата, има мање феминистичке борбености но раније.

Али је она извојевала своју независност и неће дати да је лише те практичне вредности. Њен феминизам састоји се у изједначавању: млади људи су њени другови. Више простоте, мање притворности, ни мало флерта. А да то није рђаво показује велики број младих поратних бракова и успех да се у младићима изазове воља за женидбом. Прев. В. Р.

На овоме месту биће објављене све оне публикације које буду послате уреднишшву „Забавника“.

Библиотека „Албатрос“ Lunar — Jos. Kilundzić. Свесловенска Књижара, Београд 1922.

Ромен Ролан: „Жан Кристоф“ I Зора. Превела Олга Косановић. Издање Напредак, Београд 1922.

Алфонс Доде: Тартарен Тарасконац. С француског Душан Л. Ђокић. Напредак, Београд 1922.

Пјер Лоти: Лотијева Женидба. С француског Душан Л. Ђокић. Напредак, Београд 1922.

Август Форел: Полно питање. С пишчевим одобрењем превео и предговор написао др. Александар Ђ. Костић, Београд 1922.

Старински велики вечити календар. Издање Томе Јовановића, Београд. Цена 6 динара.

Њен витез.

Рене Леман.

— Ви се никада нисте бавили спортом?

— Никад!

— И сада хоћете да играте футбал?

— А зашто не?

— Малчице сте окаснили. Колико вам је година?

— Двадесет и осам.

— Боље бисте учинили да играте билијара.

— Године!

Клод Авен љутито шчепа свој шешир и упути се вратима. Али га задржа снажна рука Грегоара Касања, председника Париског Хрвачког Клуба.

— Не љутите се, г. професоре, стишавао га је спортиста. — Покушајте да ме разумете. Не постаје се спортсменом од данас до сутра. Шта бисте рекли ви да вам дође какав младић ваших година који није ништа учио из ваших наука, па вам тражио докторску диплому?

— Знам ја то, одговори Клод Авен. Али мени диплома и не треба. Стало ми је да постанем спортсмен врсте Жака Гранкура...

— Ка—ко? Жака Гранкура, председника Клуба Независних?

— Што се чудите, љутну се Авен. Био сам јасан и кратак: хоћу да играм футбал као он.

Младић је то рекао, а био је црвен — као булка. И сам је осећао колико је он, овако мален и слабачак, смешан у очима овог атлете и у сравнењу са стаситим чувеним спортсменом какав је био његов супарник Гранкур.

Грегоар Касањ се на време угризао за усну, да не исмеје самољубивог професора. Он савлада своје чуђење и посаветова младићу да претходно прође течај у једној школи за телесна вежбања, па ће га тек потом примити као члана свога клуба. Авен увиде да му не вреди наваљивати и удали се.

У подне, истога дана, Клод Авен саопшти мајци своју одлуку:

— Мама, рече он, ја сам се уписао у гимнастичку школу Берсонвал.

Г-ђа Авен осмехну се снисходљиво.

— Драги мој Клоде, твоја љубав наводи те на претераности. Па ти си увек осећао одвратност према гимнастици, футбалима и сличним забавама! Реци да ниси? Јест, али је то ћуд госпођице Фернал ... која има, чини ми се, још много разних ћуди.

— Немој, мати, ти знаш да је Мод девојка на своме месту. Али она има право, кад бира — она, тако лепа и тако паметна девојка. Срећан ће бити онај који је освоји! Кад би Бог дао да ја будем тај! уздахну г. Авен.

— Наравно да је помало размажена. Та њен отац стара се да јој испуни сваку жељу. Изјаснили смо јој се обојица, ја и Жак Гранкур. Рекла нам је: „Пријатељи моји, ви ми се свиђате, али мени је то мало. Ја обожавам уметност, књиге, спортове и опасности. Ви, Жане, ви сте изврстан атлета, али сте запустили свој духовни живот; а ви, Клоде, дивни сте када говорите, али сте неразвијени као дете — недостаје вам телесних вежбања. Ја сада идем, рекла је, и вратићу се тек за две године. Ако за то време успете да се дотерате у смислу који сам вам наговестила, ја се нећу дуго решавати.

Г-ђа Авен смакну раменима.

— Сасвим амерички, насмеја се она. Него, не мари, мало гимнастике неће ти наудити, јер си претерао са тим твојим књигама.

— Г. Давлож?

— На служби, г. Гранкуре.

— Молио сам вас да ме посетите на основу вашег огласа у новинама.

— Зацело због обучавања Вашег синчића, господине?

— Не, ја сам неожењен. А тај ђак — то сам ја.

Алберт Давлож зину од чуда. Томе се није надао. Он није био учитељ од заната, али га је невоља нагнала да се прими давања часова. Изгледао је врло пристојно, иако се видело да је сиромашан. Очекивао је да му представе какво збуњено ђаче, а пред њим је стајао младић у пуној снази, врло леп и отмен, сав избријан.

— Али ви сте мој вршњак! узвикну он. За шта се спремате?

— Ни за шта. Ја сам рентијер а занимам се спортом. Учио сам мало, а од тога сам слабо шта и запамтио. Једном речи, ја сам савршена — незналица. Клада, разумете ли ме. То ми шкоди код жена. Рећи ћу вам искрено; заљубио сам се у једну младу лепотицу, која воли спортсмене, али би јој било драго да тај спортсмен има и право друштвено образовање. Ви ме разумете, зар не?

Давлож климну главом. Он одврати:

— Држим да ћу успети са вама, господине. Ви се изражавате бистро и отресити сте. У року од две године ви ћете постићи свој циљ.

— А ви ћете долазити свако јутро?

— Разуме се! Ако је то ваша жеља?

Када је учитељ, иначе писац и новинар који је тек пре годину дана дошао у Париз да заврши своје студије, изишао од Жака Гранкура, био је задовољан: његов необични ученик обећао му је врло лепу награду. А био је задовољан и будући ученик и узбуђено је узвикнуо:

— О, Мод, ја хоћу да постанем достојан ваше љубави!

Али већ сутра-дан показало се да спорт одузима много времена. Гранкур је морао да учествује на једној утакмици коју је приређавао његов клуб, и учитељ му је био само на сметњи.

— Шта ћу сад? рече он Давложу, када се овај појавио сутра-дан, за први час. Морам да се тренирам свако пре подне, а после подне био бих уморан за учење.

Обојица су ћутали, замишљено.

— Знате шта, сети се Гранкур. Пођите са мном, па ћемо говорити успут.

— Врло радо, осмехну се Давлож. Ја радо играм футбал и волим спорт.

— Па ви сте благо од човека! узвикну Жак завидљиво. Да сам ја такав!

Док су се возили у Клуб Независних, Давлож је покушавао да почне какав користан разговор.

— Ви сте изабрани за Олимпијске Игре. То је велика част. Знате ли ко је основао Олимпијске Игре?

— Ее... па стари народи, одговори опрезно спортиста.

— Херкул, разуме се. Херкул је основао те игре у славу Јупитера. А да би присуствовали тим играма, народи су одлагали битке...

Тиме се завршио први дан учења. Шта више, ђак наговори свога учитеља да обуче спортски костим, па да и он учествује у игри. Давлож је, у оделу спортисте, изгледао стасит и гибак као какав антички бог, а његови први потези изазваше узвике дивљења.

— Па ви ћете и мене тући! викну Гранкур. — До врага, где сте научили те врашке покрете?

— Нисам играо од 1914, одговори Давлож. Рат ме је омео.

На то Гранкур рече Дилоу, управнику клуба:

— Упиши овог момка у наше коло. Осветлаће нам образ на идућој утакмици!

— Реци ми једном, мала моја Мод, шта чекаш па се не удајеш? Г. Морис је банкар првога реда, уз то лепе спољашности, отмен...

— Татице, ја сам већ верена...

— „Татице, ја сам верена“, љутито је подражавао Фернал својој љубимици. — Већ смо три месеца овде, а ти твоји бајни претенденти и не појављују се.

— Не знају, татице; они мисле да ћу се вратити тек до године.

— Па какве су ти то партије? гунђао је отац. — Теби, наравно, не треба новаца, јер си богата, али г. Морис је врло угледан и отмен...

— Татице, он ми се не допада и ја га не волим. Сада је два сата, а ја морам да будем у пола три на тенису. Због ога.

Пре но што је г. Фернал могао ишта одговорити, несташница га пољуби и одлете из собе. За час је била у аутомобилу, којим је управљала сама, без шофера. Била је недеља. На улицама је било мало света, а још мање кола, и Мод је безбрижно водила свој ауто, кад на једном рогљу, у мало се не сукоби са другим аутомобилом. Шофер, који је био сам на колима, сиђе и стане на сав глас ружити младу девојку. Она рече да је и он исто онолико крив колико и она, и хтеде проћи даље. На то шофер, који се био просто помамио, покуша да задржи девојчин ауто, да би је још наружио. Тада један господин из публике приђе шоферу и одгурну га у страну.

— Није вас стид да ружите једну даму.

— Гледај своја посла, звекане! раздра се напрасити шофер.

Али пролазник није био тиме задовољан. Он ухвати шофера за руке, укочи му зглавкове и нареди му да се извини. Видећи да ту нема шале, човек похита да се оправда. Пролазник га пусти и хтеде проћи, али га устави задивљен усклик младе девојке:

— Што ви имате песнице!

Он се осмехну и поздрави је без речи. Мод је била брза у својим одлукама:

— Играте ли тенис?

Он се морао насмејати.

— Па, разуме се, госпођице.

— Онда хајдемо до мојих пријатеља! Радо бих вас видела као свога партнера.

Он је за час оклевао. Али млада лепотица га је гледала тако да није могао одбити.

— Врло радо, промрмља он и попне се у ауто.

Седећи поред ње, он је посматрао њен лепи профил и одлучно држање.

— Американка, помисли он.

У томе она окрете главу према њему:

— Ко сте ви?

— Ја?

— Ви, него ко? Ја не видим никога осим вас...

— Опростите, госпођице, ја сам заборавио да се нисам представио. Зовем се Алберт Давлож.

— А ја сам Мод Фернал.

— Ви!

Овај узвик изненади девојку. Она се засмеја на сав глас:

— Зар сам ја тако позната? Ви као сте слушали о мени?

— О, да. Причао ми је мој ђак... то јест мој пријатељ.

— Како ђак?

— Не, не, ми смо другови. Често ми је вас помињао, госпођице.

— Хм! То је један од мојих верника.

— Шта! Имате их више на броју?

— Па донекле. Али ћу се удати само за једнога.

— Благо њему! оте се Давложу врло искрен узвик.

Мод представи свога витеза своме друштву. Брзо се упознаше и игра започе. Он је био партнер младе Американке и показао је велику вештину. Увече, кад је пошла кући, Мод му пружи руку:

— Дођите до нас, г. Давложе. Доведите и г. Гранкура! Ја сам и онако хтела да му јавим да сам дошла.

Алберт Давлож обећа да ће извршити њену жељу. Он исприча свој доживљај Жаку Гранкуру, који није био очаран. Сетио се да је Давлож, леп и елегантан какав је сада био, морао учинити повољан утисак на ћудљиву Мод. За годину дана Давлож је ушао у друштво, стекао лепих веза и надао се великом успеху са својим првим романом који је био већ дат у штампу. Имао је држање правог центлмена, а као спортиста није уступао Жаку Гранкуру. Али је имао нешто више но Жак, јер је био врло образован, знао је језике, познавао уметност, књижевност, посећивао позоришта и био врло пријатан сабеседник. Даме су просто лудовале за њим, а он је био повучен и скроман. Такав супарник могао је бити опасан, а свакако опаснији од наивчине Авена, који се сав исушио од спорта.

Али чим су се сва тројица, Давлож, Гранкур и Авен, нашла у друштву Мод Фернал, видело се да је она озбиљно схватила свој савет. Она одмах опази да су се оба њена просца савесно потрудили да испуне њену жељу. Али, није им успело. Професор Авен очевидно се разумевао у спорту, али се опажало да мрзи телесне вежбе из дна душе и да су га много изморили; весели Жак говорио је о књигама као научено ђаче, а оно право и дубоко схватање образована човека било је далеко од њега. Зато је Давлож блистао као савршени центлмен.

Давлож је, у почетку посете, био јако уздржљив. Али га постепено освоји жив дух ове образоване а тако неусиљене и занимљиве Американке. Он заборави све, и јадног пријатеља Жака, и несрећног Клода, па се упусти у најживљи разговор са очараном Мод. Девојка је изазвала госта да говори, а сад је задивљено слушала, не скривајући да јој се допада. Он одједном опази како га она ватрено гледа и запе, сав узрујан. Мод се осмехну, а он јој одговори топлим погледом. То је било као неко споразумевање. Бар тако је Мод разумела, јер она, изненада, устаде и притрча оцу, сва румена и насмејана:

— Татице, рече она, — баш сад сам се верила са г. Давложем.

А онда је Алберт Давлож прописно замолио г. Фернала за пристанак. И добио га је.

Прев. В. Р.

I. Обожаваоци жена.

Ако у свету уопште има лепоте, љубави и врлине, онда их, пре свега, треба тражати код жена. Гете.

*

Женина природа је као море: она попушта и најтишем, најслабијем притиску, а подноси јуначки и највеће терете. Нилсен.

*

Што је бисер за шкољку, то је љубав за женско срце — његово благо и његова слабост. Шкољка је драгоцена због бисера, жена због срца. Етвес.

*

Љубав јесте и остаће најузвишенија поезија природе. Предмет те поезије вечито је леп и нов. То је жена. Вебер.

*

Као што је сјајно сунце украс на Божијем небу, тако је женска лепота украс на земљи. Шанфор.

*

Женска невиност и чистота јесу нешто највише и најсветије на земљи. То су степенице по којима божанска узвишеност силази људима на земљи. Волтер.

Жене су сличне здрављу: њихову вредност увидимо тек кад их изгубимо. Нари.

*

Сви људски разлози не могу бити већи по вредности од истинитих осећања једног женског срца. Хердер.

II. Женомрсци.

Нема ничега несталнијег од женског језика, нема ничега отровнијег од њених речи, ничега опаснијег од њеног срца, и ничега лажнијег од њених суза. Женски плач предсказује одмах њену намеру да некога превари. Плутарх.

*

Жена је огледало лакомислености, зло које човек трпи из нужде, највећи непријатељ анђела, у свему ненасито створење, сујета над сујетама; лепотица из даљине, отров из близа, анђео по спољашности, ђаво по срцу; креја на прозору, сврака на вратима, коза у ложници. Жена је ругло човечанства, непрекидна брига за људе, непрестани рат у породици, штета која се види на сваком месту, узрок неслоге, отровна туга и бреме неподесно да се носи. Симонид.

*

Жена је љута као лавица, похотљива као коза, а својим лукавством и наверством превазилази свако створење. Довриje.

*

Женски род, узет у маси, дневно тринута више слаже него мушки. И то још са изгледом такве вероватности и искрености, које људи никад не могу постићи! Шопенхауер.

Наша деца.

Знамените речи.

Учитељ: — Ко је рекао оне знамените речи: „Што је моје, то је и твоје?“

Мали Пера: — То је казао, то је казао... Казао је онај — који сам није ништа имао.

*

Он зна све.

Мали Миша: — Баш овај наш учитељ зна све у школи!

Његов друг: — Лако је њему... Он иде у школу већ двадесет година, а од нас тражи да научимо све за годину дана!

*

Тешко Црнцу!

Кћи: — Тешко Црнцу! Њега увек боли!

Мати: — А шта?

Кћи: — Што је црн. Ето, ја сам пала и начинила на колену црну белегу и то ме боли... А он је цео црн...

*

Тата је крив.

Из дечје собе чује се страховита ларма. Отац отвори врата и викну љутито:

— Ко овде највише виче?

— Ти, тата! — одговори најмлађи син.

*

Дечја логика.

Синчић: — Тата, баш си звекан!..

Отац: — Пст! Ко ти је то казао?

Синчић: — Ти си казао слузи да је звекан, а учитељ нам данас вели: „Какав је господар, такав је и слуга!“

*

Није видео.

Учитељ: — Реци ми, Милане, шта знаш о постанку света:

Ученик: — Не знам ништа, господине.

Учитељ: — Како то?!

Ученик:— Нисам био на земљи, када је Бог стварао свет!

*

Вечито ради.

Отац: — Ти баш ништа не радиш! Идеш у школу сваког дана, а не умеш ни да читаш ни да пишеш!

Синчић: — Радим, тата: чекам увек време изласка!

*

Добар супруг.

Она: — Има мужева који би скочили у ватру ради своје жене!

Он: — Хвала лепо!... Носим крагне од каучука.

*

Модерна послуга.

Госпођа: — Марија, нарочито немојте сребрним виљушкама мешати салату! Имамо, хвала Богу, дрвених које се не кваре од сирћета.

Служавка: — Не брините, госпођо! Ја увек мешам салату прстима.

*

Најбољи играч.

Разговор међу другарицама.

Прва: — Играла сам синоћ „танго“; имала сам одличног кавалјера. Играћу са њим сваке вечери. Само...

Друга: — Само?

Прва: — У поноћи, при растанку, треба му дати 20 динара.

Друга: — Кавалјеру... 20 динара?!

Прва: — Он је професор играња...

*

Будући професор.

Професор природних наука своме ученику: — Јесте ли променили воду рибама?

Студент: — Не, господине професоре; још нису попиле ону што им је дата пре два дана.

*

Нови богаташ.

Ратни богаташ приредио сјајно вече својим пријатељима. Међу млађима је служитељ отменог држања.

Један од пријатеља:

— Где пронађе овог слугу? Отмен је и све разуме...

Ратни богаташ:

— Добар је; узео сам га из сажаљења: то је мој предратни газда...

*

Патриоте.

— Шта? Држиш у кући биста једнога Немца?

— Да, али то је Шопенхауер, који је писао да презире немачки народ и да се стиди што њему припада!

*

Моћ навике.

Кирајџија: — Стан је мали, допада ми се, али нема купатила...

Газда: — Ох! то није ништа! Навикне се човек брзо да буде и прљав, као што се навикне да буде чист...

*

Издавачка књижарница „НАПРЕДАК“
БЕОГРАД

Ову реч „Напредак“ треба исећи да би се могло учествовати на нашем конкурсу, објављеном на 17. страни.

	Динара
Ј. Цвијић, Говори и чланци (2 свеске)	36·— повезано 50·—
Винавер, Пантологија нове српске пеленгирике	3·50
М. Богдановић, Основе Теорије Књижевности	у штампи
Нив руских приповедака (превела Косара Цветковићева)	у штампи
Р. Роланд, Жан Кристоф (превела О. Косановићева)	10·—
А. Лихтенберже, Мали Трот	у штампи
Х. Ман, Васкресење (превео др. Герхард Геземан)	3·—
Ј. Хајкинг, Писма која га нису стигла (превео Х. Лилер)	у штампи
Х. Судерман, Брига (превео Х. Лилер)	14·—
Л. Фавр, Научни дух и научни метод (превео М. Шевић)	5·—
Х. Вендел, О Југославији, Италији и Албанији	5·—
Јаро, Глумице и Балерине (превео Ђ. Т. Стефановић)	у штампи
П. Лоти, Лотијева Женидба (превео Д. Л. Ђокић)	12·—
А. Доде, Тартарен Тарасконац (превео Д. Л. Ђокић)	12·—
„ Приповетке (превео Душан Ђокић)	у штампи
„ Тартарен на Алпима (превео Душан Ђокић)	у штампи
Д. Алимпић, Управне власти у старој српској царевини	7·—
С. Смајлс, Штедња (превео Миле Павловић)	20·—
„ Самопомоћ (превео Миле Павловић)	у штампи
Х. Сјенкјевић, Quo Vadis (превео Л. Кнежевић) II. издање	у штампи
Х. Сјенкјевић, Огњем и Мачем (превео Л. Кнежевић) II. издање	у штампи
Др. М. Недељковић, Основи политичке економије	45·— повезано 55·—
Бр. Нушић, Рамазанске вечери	у штампи
Марден, Штогод радиш, ради како ваља	4·—
Српске Народне Песме, I. Марко. Илустровао М. Плавшић	5·—
Закон о Таксама, протумачен (Г. Никетић)	20·—
Драгиша Васић, Карактер и менталитет једног поколења	5·—
Емил Бола, Нана. Роман (превео Никола Николић)	у штампи
Клод Фарер, Човек који је убио. Роман (превео Никола Николић)	у штампи
П. Беноа, Атлантида. Роман (прев. Предраг Каралић)	у штампи
Ст. Станојевић, Историја Срба, Хрвата и Словенаца	10·—
„ Историја Српског Народа, IV. издање	у штампи
Ст. Бешевић, На Голготу (Песме)	5·—
Др. Јован Скерлић, Омладина и њена Књижевност (II. издање)	у штампи
„ Српска Књижевност у XVIII веку (II. издање)	у штампи
„ Светозар Марковић (II издање)	у штампи
„ Јаков Игњатовић (II. издање)	у штампи
М. Серао, Сентименталне новеле (превео Ђ. Т. Стефановић)	6·—
„ Три Љубави (превео Ђ. Т. Стефановић)	4·—
Е. Фаге, Увођење у Филозофију (превео Драг. Л. Стефановић)	9·—
„ Вештина Читања (превео Драг. Л. Стефановић)	7·—
„ Увођење у Књижевност (превео Драг. Л. Стефановић)	у штампи
Др. П. Мантегаца, Један дан на Мадери (прев. Др. Ј. Данић)	9·—
„ Мудрост Живота (превео Др. Ј. Данић)	14·—
Д. Крстић, Школа за славир	15·—
Сима Пандуровић, Огледи из Естетике	6·—
Урош Предић, Монографије уметника I (са 12 слика у боји)	12·—
Х. Х. Еверс, Алрауна (Роман) превео М. С. Пијаде	у штампи
Љермонтов, Демон (превео Јован Максимовић)	2·—
М. Арсовић, Витешке Игре	15·—

	Динара
Никола Поповић, Учење о дискретном простору у новијој филозофији	3·—
П. С. Талетов, Нови Људи (Роман)	14·—
„ Социологија и Литература	8·—
Влад. Петковић-Дис, Сакупљене песме	10·—
Гиј де Мопасан, Један Живот (превео Драг. Л. Стевановић)	14·—
М. Прево, Пиер и Тереза (превео Драг. Стевановић)	14·—
Достојевски, Злочин и Казна (превео Јов. Максимовић)	20·—
„ Бедни људи (превео Јован Максимовић)	у штампи
А. Франс, Печењарница код Краљице Педок (превео проф. В. Росић)	12·—
„ Мишљења Господина Коњара (превео проф. В. Росић)	14·—
„ Мршава Мачка (превела Јел. Ђоровић-Скерлић)	4·—
„ Жеља Жана Сервиана (превео Рад. Караџић)	у штампи
„ Црвени Крин, друго издање (превео Рад. Караџић)	у штампи
„ Побуна Анђела (превео Рад. Караџић)	у штампи
Ф. Шампсор, Копрена, роман (превео Вељко Николић)	15·—
Ђура Јакшић, Целокупна Дела. Неповезано	40·—
„ Изабране песме	2·50
Чехов, Црни Монах (превео Јов. Максимовић)	12·—
„ Прича непознатог човека (превео Јован Максимовић)	12·—
„ Приповетке, III. књига (превео Јован Максимовић)	у штампи
Сарсеј, Пут ка Срећи (превео Влад. Спасојевић)	10·—
Ш. Вагнер, Крај Огњишта (превео Влад. Спасојевић)	15·—
„ За Велике и за мале (превео Влад. Спасојевић)	7·50
„ Буди Човек (превео О. М. Ристић)	у штампи
А. Брауншвиг, Родитељски Дневник (превео Влад. Спасојевић)	7·50
О. Уајлд, Кантервилски Дух (превео В. Петровић)	6·—
О. Браунинг, Историја Педагогије (превео М. Шевић)	8·—
Т. Живановић, Збирка формалних кривичних закона	20·—
Др. Б. Петрониjевић, Историја новије филозофије	
„ (II. издање)	30·—
„ Спиритизам	у штампи
„ Чланци и Студије, III свеска	у штампи
„ Теорија Сазнања	у штампи
А. Форел, Полно питање (превео А. Костић)	50·—
Куприн, Јама, приповетка (превео Јован Максимовић)	у штампи
Лав Толстој, Евангелије (превео Јован Максимовић)	у штампи
„ Шта је Уметност (превео Јован Максимовић)	у штампи
Епиктет и Марко Аурелије, Обрасци воље и среће (превео Фртуњић)	у штампи
Г. Флобер, Госпођа Бовари, роман (превео Душан Л. Ђокић)	у штампи
Мишеле, Жена (превео А. Ујевић)	у штампи
Коста Стојановић, Расправе и Чланци из Науке и Филозофије	у штампи
Р. Михелс, Политичке Партије (превео Др. Драгољуб Аранђеловић)	у штампи
Х. Рењије, Страх од Љубави, роман (превела М. Тешићева)	у штампи
Др. Влад. Петковић, Манастир Раваница са 36 слика у тексту	20·—
Виктор Иго, Богородична Црква у Паризу (превео Душан Л. Ђокић)	у штампи
Општински Требник, средио Гојко Никетић	у штампи
Славни Подвиги Тета Лиje (књига за децу са сликама)	8·—
Снежана (књига за децу са сликама)	8·—
Мачак у чизмама (књига за децу са сликама)	8·—

Велики каталог на вахтев бесплатно

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчића улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 2. Београд, 14. I. 1922. Година I.

Капетан Бушардон је иследник и чувени криминалиста у Паризу. Поводом афере Ландри, убице жена, капетан Бушардон оживљава, у овом чланку, један од најјезовитијих злочина, који је оставио дубок траг у успомени француског народа.

Крвава крчма.

Капетан Бушардон.

У наше дане извршење смртне казне гилотином чини се као нека опсена. Језовита опсена, дакако.

Намештена испред самог затвора, гилотина изгледа сасвим сићушна! Тек је свануло. Осуђеник се појављује, сапетих руку и ногу. Али је пут тако кратак!.. Човек застаје, сав модар и бедан. Не дају му да премишља, већ га гурају напред. Он губи равнотежу. Једна даска се заљуља, један нож падне, један поклопац од корпе спусти се и — свршено је... Све се то врши са тачношћу часовника и брзином муње.

Како се чини далеко — и ако је то било тек пре једно педесетак година — доба када се гилотина дизала на високој трибини, окружена оградом, а да би се на њу попело, морало се прећи дванаестак степена. Губилиште се подизало тако да га види цео свет, на каквом јавном тргу, и лупа чекића чула се на далеко, често и у ћелији осуђеника. Напокон довели би и њега, уз велико брујање звона. Пут до гилотине бедник је морао прелазити често пешице. Затим се пео, степен по степен, на губилиште, лагано би га везали, па, не хитајући, извршили смртну казну. 25. новембра 1870. године, влада је издала наређење да се гилотинирање у будуће врши у тајности из обзира човечности.

Да ли је познато да су у првој половини прошлога века смртну казну извршивали обично на месту злочина? То је било зато да се примером утиче на народ. Описаћу вам сада једно гилотинирање из године 1833. у Лангдоку, пред крчмом засеока Пејрабел. И дан-дањи се у Ардешу спомиње тај језовити и драматични догађај из повеснице правосуђа. У своје време ствар је прошла без много буке у Паризу. Сетили смо је се сада, поводом афере Ландри, и не би се могло рећи да је афера из Крваве Крчме мање страшна од злочина Ландријевих. На против.

Пејрабел је заселак у општини Ланакр, округа Ларжантјера. Овде се године 1808. настанио некакав Пјер Мартен, звани Пјер Бели. Довео је собом једну краву и једну козу — мршаво имање за човека који је некада имао целу вашарску менажерију. Он најми мајур Рејноа, па, кроз неку годину, сагради на своме осамљеном имању једну чудну крчму. Зграда је била баш на самом друму.

Незграпна, ниска, сва од камена, дугуљаста облика, та крчма пре је личила на какво утврђење, но на поштено свратиште. У приземљу, кухиња са огромним оџаком и великом пећи, у коју би се одједном могло удобно сместити десетак људи. До кухиње као нека дворана за отменије госте, за излетнике или ловце. Опет у приземљу било је треће одељење, у коме се налазила још једна џиновска пећ са великим оџаком.

На спрату, пет ћелија бедно намештених са строповима од неотесаних дасака. То су биле „хотелске“ собе за ноћивање. Последњу собу звали су „црвена соба“, јер је била обојена црвеном бојом, па су и капци на прозорима били црвени као волујска крв. Црвена соба — језиви назив, који се чинио као какво страшно пророчанство. Тек на крају ходника био је велики таван пун сена.

Степенице из приземља на спрат биле су тако уске, да се двојица не би могли мимоићи на томе стрменитом путу. Из зида је штрчао један тежак балван. Тешко ономе коме се нога омакне или који изгуби равнотежу. Он би сигурно размрскао главу о онај балван.

Тако је изгледала унутрашњост ове крчме: права бусија. И кухиња је грађена некако врашки: на све стране врата и вратанца, али кроз која да побегнеш, ако те спопадну за гушу?! Отвориш једна — то је долап; отвориш ли друга, и то је долап. Трећа воде у некакав ћилер без врата и без про-